

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1102

30. SVIBNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Izbori u nedjelju

Bira se
lokalna vlast

SADRŽAJ

8

Nacionalno-manjinske stranke
na lokalnim izborima

**Samostalno
i u koalicijama**

10

Međunarodni znanstveni simpozij
»Srijemska biskupija kroz povijest«

**Povijesno najstarija
biskupija na ovim
prostorima**

12

Dr. sc. Maja Nastić, profesorica
Pravnog fakulteta u Nišu

**Ustav, zakoni
i njihova primjena**

20

Još jedna donacija
Krapinsko-zagorske županije

**Vrijedna oprema za
tavankutske vatrogasce**

30

Gostovanje *Avaških godina*
u zagrebačkom *Histrionskom domu*

**Sat nostalgije
i dijalektologije**

33

Međunarodni okrugli stol
»Urbani Šokci«

**Predsvatovski običaji –
brojni i nestajući**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Utrka s preponama

Ovaj broj *Hrvatske riječi* čitate dan ranije. Razlog je izborna šutnja koja počinje danas (četvrtak) u ponoć. Izborna šutnja je period tijekom kojeg je u medijima i na javnim skupovima zabranjeno objavljivanje procjena rezultata izbora, javno predstavljanje kandidata na izborima i njihovih izbornih programa i pozivanje birača da glasaju. Izborna šutnja počinje 48 sati prije izbornog dana i traje do zatvaranja biračkih mjesta.

Za kršenje pravila izborne šutnje predviđene su novčane kazne. To se odnosi na televiziju, radio, tiskane medije, ali i na internet portale koju su registrirani kao mediji. S druge strane, kampanja na društvenim mrežama nije regulirana zakonom i ne podliježe sankcijama ni tijekom izborne šutnje te nas tako zakon neće spasiti ni naredna dva dana. Suvislo je onda pitanje čemu i služi dvodnevna izborna šutnja kada će poruke biračima iskakati s Instagrama, Facebooka, platforme X...

Tako će, ako zaobiđu društvene mreže, birači imati dva dana u svojoj glavi posložiti sve što su u kampanji vidjeli i čuli i odlučiti kome će dati glas 2. lipnja. Treba dobro staviti prst na čelo, jer lokalni izbori su (tek) svake četvrte godine.

Mogu birati. Hoće li nove tvornice, kanalizaciju, vodovod, brzu cestu, brzu prugu, novi trotoar, nova radna mjesta, novi vrtić... Sve to je u ponudi. Naravno, vlast je tu uvijek u prednosti, jer u kampanji dobro dođe obići neko gradilište, otvoriti davno završenu cestu, zabosti prvi ašov u neko (možda) buduće gradilište, urediti kakvo izletište, počistiti baš sada neki divlji deponij, uručiti pomoć najsiromašnijima, podsjetiti na to što je milošću dosadašnje vlasti (i naravno našim novcima) urađeno do sada...

Oni drugi dotle trče istu utrku na stotinu metara s barem 30 metara zaostatka. Pa još kada lokalne teme i probleme u drugi plan bace velika, sudbonosna, nacionalna pitanja od kojih nam život ovisi (a ovoga puta »namjestila« se Rezolucija Ujedinjenih naroda o Srebrenici), cilj na stotinu metara je sve nedostižniji.

Z. V.

Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća

Učinili smo nemoguće, jer nam nitko nije rekao da je nemoguće

Izbori, izbori i opet izbori. Ne može nas mimoći osjećaj da smo u neprestanom procesu ponovnih izbora. Opet nas netko zove i moli da damo svoju podršku i svoj glas. No, istina je zapravo potpuno drugačija. Glas svakog od nas predragocjen je i zapravo trebamo nestrpljivo iščekivati moment kada ćemo ga moći

nekome povjeriti. Kada ćemo poželjeti gomilu grančica svezati u debeli i nesalomivi snop. Jesmo li ikada mogli zamisliti da ćemo biti dio Hrvatskog sabora ili imati svog ministra u Vladi Republike Srbije. Da smo prije nekoliko godina dobro razmislili, napravili detaljne analize i elabore koji bi uključivali sveukupno stanje svijesti, motiva-

ciju zajednice i postotak u ukupnom stanovništvu, došli bismo na vrlo jednostavan zaključak – to je nemoguće! Kada bismo sada stavili na papir sve parametre i dosadašnje iskustvo lokalnih izbora, vjerojatno bismo se radije priklonili nekoj »većoj masi« za koju mislimo da nas neće toliko iritirati ili barem ne u početku. A hoće li oni ikada zastupati interese naše zajednice? Odgovor je jasan: eventualno posredno ako se val pokrene u pravom smjeru pa krajičkom dotakne i našu obalu. Nemojmo propustiti priliku da priliku damo svojim. Nemojmo se zavaravati da tuđinac, samo zato jer ga ne poznajemo, nama želi veće dobro od onoga koji je iz nas iznikao. Ma tko god to bio. Ovoga puta, nedvosmisleno i nedvojbeno – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini na trećem je mjestu na lokalnim izborima u Gradu Subotici i u Gradu Somboru. Po plodovima se poznaje stablo. Hrvatsko nacionalno vijeće ne bi bilo ovako snažno i čvrsto postavljeno da nije plod našega, zdravoga stabla. Kada bismo u Gradu Subotici i Gradu Somboru imali svoje vijećnike, puno toga bismo jednostavnije učinili. Puno toga bi bilo lakše dosegnuti. Učinimo opet nemoguće, jer nam ni sada nitko ne može reći da je to posve nemoguće.

Proslavljen Dan državnosti Hrvatske u Zemunu

U crkvi Blažene Djevice Marije u Zemunu 26. svibnja svečano je obilježen Dan državnosti Hrvatske. Euharistijsko slavlje predvodio je kancelar biskupskog ordinarijata Srijemske biskupije **Tomislav Lasić** u zajedništvu sa župnikom u Surčinu preč. **Markom Kljajićem**, gvardijanom u Zemunu paterom **Nenadom Meterom**, župnikom u Beogradu fra **Ilijom Alandžakom** i župnikom u zemunskoj župi preč. **Jozom Dusparom**. Pozdravni govor okupljenim vjernicima i gostima uputio je **Petar Dujić** iz Društva hrvatske mladeži Zemuna.

Nakon svete mise u kulturnom dijelu programa predstavio se zbor *Odjek* iz Zemuna. Svečanosti su, osim župljana, prisustvovali **Davorka Velecki Čičak** i **Mirjana Bišćević** u ime Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, pater **Nenad Protić** u ime ambasade Malteškog reda, predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković** te predstavnici srijemski hrvatskih udruga.

Proslavu Zemunu u povodu Dana državnosti Hrvatske organiziralo je Društvo hrvatske mladeži Zemuna zajedno sa zemunskim župnikom Jozom Dusparom.

S. D.

Središnja predizborna konvencija izborne liste »Za pravednu Suboticu!«

»Hoćemo biti uključeni tamo gdje se donose odluke«

»Hoćemo da kao pitani budemo uključeni tamo gdje se donose odluke i da tražimo jednaka prava, jednaku razinu usluga, od zdravstvenih, obrazovnih preko socijalnih pa do prilika kada je u pitanju gospodarstvo i poljoprivreda i industrija, i obrti i mala i srednja poduzeća«, rekao je Žigmanov

Središnja predizborna konvencija izborne liste br. 3 »Za pravednu Suboticu – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini – Stranka pravde i pomirenja – Tomislav Žigmanov« uoči izbora za Skupštinu grada Subotice, koji će biti održani 2. lipnja, održana je 24. svibnja u HKC-u *Bunjevačko kolo*. Na skupu su govorili predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**, dopredsjednik Stranke pravde i pomirenja dr. sc. **Reihan Kurtović**, prvi na listi u Subotici **Marin Piuković** i kandidati na listi **Jasmin Ademović**, **Ninoslav Radak** i **Mira Temunović**.

Za jednake uvjete života u svakom mjestu

Predsjednik stranke i ministar u Vladi Srbije Tomislav Žigmanov rekao je kako koalicija s kojom nastupaju na lokalnim izborima želi »nastaviti što su naši preci radili kada je u pitanju borba za dobro pripadnika hrvatskog naroda, za dobro područja, sela, gradova u kojima živimo i dobro svih građana, svih drugih naroda s kojima živimo,

za dobro društva kojemu pripadamo, koje se ima graditi na pravdi, jednakosti i ravnopravnosti svih građana, na jednakim prilikama za sve građane bez obzira na nacionalnost, za društvo bez diskriminacije, bez isključivanja, bez zakidanja«.

»Naši preci su stoljećima to svjedočili bez obzira na složenosti i izazove, bez obzira na teškoće kojima su bili izloženi. Oni su znali da dobro, pravda, ravnopravnost mora postojati u društvu ukoliko hoćemo graditi društvo sretnih i zadovoljnih građana. DSHV to želi, to čini od osnutka devedesetih godina i ima značajne rezultate u tom«, rekao je Žigmanov.

On je poručio kako žele jednake uvjete života u svakom mjestu u komunalnom, socijalnom, infrastrukturnom i svakom drugom pogledu, kao i da žele investicije i u područjima u kojima žive Hrvati u većem broju.

»Hoćemo da kao pitani budemo uključeni tamo gdje se donose odluke i da tražimo jednaka prava, jednaku razinu usluga, od zdravstvenih, obrazovnih preko socijalnih

pa do prilika kada je u pitanju gospodarstvo i poljoprivreda i industrija, i obrti i mala i srednja poduzeća», rekao je Žigmanov i pozvao birače, prije svega Hrvate, da glasuju za listu broj 3, za »pravdu, jednakost, ravnopravnost i svjetliju budućnost«.

Potpredsjednik SPP-a i državni tajnik u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog prof. dr. sc. Reihan Kurtović je rekao da su svjesni različitosti ali i zajedničkih vrijednosti kao što su pravda, istina i pomirenje odlučili zajedno ići i na lokalne izbore.

»Mi se nismo okupili protiv bilo koga već smo se okupili radi ostvarenja svojih političkih, nacionalnih i identitetskih pitanja; mi smo netko tko se okupio da bude glas onih koji se često ne mogu čuti ni vidjeti i koji su nerijetko diskriminirani po različitim osnovama. Mi kao koalicija izlazimo s konkretnom izbornom platformom, gdje smo stavili određene ciljeve gdje se jasno vidi što mi želimo u buduću četiri godine ostvariti kada je u pitanju lokalna samouprava u Gradu Subotici«, rekao je Kurtović i istaknuo da druge političke stranke to nemaju.

Za prava i interes hrvatskog naroda

Prvi na listi, predsjednik Mladeži DSHV-a Marin Piuković je rekao kako žele da se glas Hrvata čuje i žele imati vijećnika koji će zastupati prava i interese hrvatskog naroda koji stoljećima živi u ovome gradu i koji je davao ovome gradu sinove i kćeri, Hrvatice i Hrvate i koji su ostavili veliki i bogati trag u razvoju Grada Subotice.

»Naša je platforma jasno definirana. Imamo jasne ciljeve koje ćemo ostvariti ulaskom u gradsku skupštinu. U ovome ključnom trenutku, kada se temeljne vrijednost u našem društvu iskušavaju kao nikada prije, DSHV stoji čvrsto u obrani interesa hrvatske zajednice te istodobno zagovara inkluzivnost i međusobno poštivanje među svim zajednicama. Naša platforma odražava ambiciju da

se suočimo s trenutnim izazovima, ali i predvidimo buduću priliku za rast i razvoj«, poručio je Piuković ističući kako je za ostanak mladih ključno osiguravanje egzistencije.

»Zbog toga stavljamo fokus na razvoj malog i srednjeg poduzetništva, poticanje investicija u hrvatskoj zajednici i stvaranje novih radnih mjesta, posebno za mlade. DSHV će predlagati mjere za olakšanje poslovnog okruženja, pristup financijskim sredstvima i obukama za poduzetnike s ciljem oživljavanja lokalne ekonomije i smanjenja odlaska mladih. DSHV zagovara i programe podrške za poljoprivrednike i smatra da je IPARD program velika neiskorištena šansa za lokalne poljoprivrednike. Mi imamo kadrove koji mogu pomoći u osiguravanju ovih fondova za naše poljoprivrednike«, poručio je Piuković.

Jasmin Ademović iz Stranke pravde i pomirenja, koji se nalazi na četvrtom mjestu na listi, rekao je da je od danas povjerenik SPP-a za Suboticu te poručio da će se boriti za svakog građanina i građanku Subotice bez obzira gdje žive i koje su vjerske, nacionalne i druge pripadnosti.

Predsjednik Mladeži DSHV-a, Podružnica Subotica, Ninoslav Radak poručio je da je jako važno da svatko treba pozvati svoje prijatelje, familiju da iziđu i glasuju za listu broj 3 na kojoj se nalazi puno mladih ljudi kako bi sudjelovali u odlučivanju i tako poboljšali uvjete života za njih i sve građane.

Profesorica Mira Temunović je rekla kako je vidljivo da treba ohrabriti mlade roditelje da upisuju svoju djecu u nastavu na hrvatskom jeziku, ali i da će se zalagati za osnivanje Hrvatskog školskog centra. Također je istakla da su visokokvalitetni umjetnici i izvođači iz hrvatske zajednice nevidljivi u kulturnom životu Subotice koja se ponosi time da je multikulturni grad i da to treba promijeniti.

J. D.

Predizborna kampanja DSHV-a

U posjetu Đurđinu i Žedniku

Kandidati liste DSHV-a na lokalnim izborima u Subotici posjetili su u subotu, 25. svibnja, mještane Đurđina i Žednika.

Nositelj liste »Za pravednu Suboticu – DSHV – SPP – Tomislav Žigmanov« **Marin Piuković** izjavio je kako im je cilj upoznati prilike na lokalnu, vidjeti kako ljudi žive i što su izazovi s kojima se susreću, kako bi im, kao budući zastupnici u Gradu mogli rješavati izazove. Kako je Piuković istaknuo, zahvaljujući posredovanju DSHV-a omogućena je prekogranična suradnja Srbija – Hrvatska, a preko koje novce dobiva i Đurđin treću godinu zaredom.

»Ovdje su radovi na rekonstrukciji crkve. Župa je već treću godinu zaredom korisnik prekograničnih projekata preko kojih je dobila pozamašna sredstva za obnovu crkve i župne kuće. Rekonstruira se od ovih sredstava i etno salaš koji je u župnom dvorištu, na što smo također veoma ponosni«, rekao je nositelj liste koji je s kolegama i župnikom obišao radove.

Osim Piukovića u posjetu su bili i **Ninoslav Radak** te **Ivan Stipić** i **Marica Stantić** iz Đurđina. Izborni tim DSHV-a obišao je i Dom kulture u Đurđinu te obiteljsko

gospodarstvo **Jasne** i **Zdenka Dulića**. Kako je rekla Stantić, jako je važno da se Dom kulture u Đurđinu obnovi kako bi Đurđinčani imali mjesto okupljanja i gdje bi mogli organizirati kulturne manifestacije i razne događaje.

Na putu prema Žedniku kandidati DSHV-a zaustavili su se kako bi ukazali na važnost obnove ove dionice.

»Ova cesta nije rekonstruirana od '76. kada je napravljena. Mještani nam se žale da ovdje, zbog brojnih rupa, svakih mjesec dana netko ošteti auto tako da ćemo se u Skupštini Subotice zalagati za njezino kompletno presvlačenje, a ne samo krpljenje rupa«, rekao je Radak.

U Žedniku je domaćin timu bio **Mirko Nimčević** s liste DSHV-a. On je, kao poljoprivrednik, rekao kako će se zalagati za bolji položaj i veća prava poljoprivrednika. Kako je Piuković istaknuo, s obzirom na to da u Žedniku ne postoji hrvatska udruga, mjesto okupljanja Hrvata je župa. Zbog toga su, kako kaže, veoma zadovoljni što župa drugu godinu zaredom aplicira i dobiva sredstva preko prekograničnih projekata zahvaljujući kojima je napravljen ljetnikovac, a ove godine se renovira župna kuća.

J. D. B.

Predizborna tribina DSHV-a u Monoštoru

Kandidati na listi DSHV-a »Za pravedni Sombor«, koja sudjeluje na lokalnim izborima u Somboru organizirali su razgovor s poljoprivrednicima. Tribina je održana u ponedjeljak, 27. svibnja, u Monoštoru. Gost je bio tajnik DSHV-a dr. sc. **Mladen Petreš**, koji je govorio o pokrajinskim natjecanjima za poljoprivredu. Članica Predsjedništva DSHV-a **Ankica Jukić Mandić** pozvala je poljoprivrednike da sudjeluju na ovim natjecanjima i pozvala sve pristune da aktivno sudjeluju u predizbornoj kampanji.

DSHV prvi puta izlazi samostalno na izbore u Somboru. Nositelj liste je **Tomica Vuković**, a lista ima 21 kandidata.

Nacionalnomanjinske stranke na lokalnim izborima

Samostalno i u koalicijama

Od manjinskih stranaka i lista najzastupljenije su lista SVM-a, više bošnjačkih, dvije hrvatske (DSHV u manjinskoj koaliciji, DZH u koaliciji s većinskim strankama), zatim albanske, romske i iznenađujuće mnogo ruskih stranaka

U nedjelju, 2. lipnja, stanovnici 88 gradova i općina birat će svoje predstavnike u lokalnim skupštinama. Na ove izbore izlaze i nacionalnomanjinske stranke, poznate, manje poznate i skroz nepoznate, samostalno ili u različitim koalicijama.

Izbornu listu nacionalne manjine mogu podnijeti samo političke stranke nacionalne manjine ili koalicija koju čine isključivo političke stranke nacionalnih manjina. Izbornom listom nacionalne manjine smatra se ona izborna lista za koju je Republička izborna komisija utvrdila da je osnovni cilj njenog podnošenja predstavljanje i zastupanje interesa nacionalne manjine, kao i zaštita i poboljšanje prava pripadnika nacionalne manjine, u skladu s međunarodnim pravnim standardima.

RIK može i odbiti prijedlog da se određenju izbornoj listi odredi položaj izborne liste nacionalne manjine ako je nositelj liste ili kandidat član druge političke stranke koja nije politička stranka nacionalne manjine ili ako se utvrde druge okolnosti koje nesumnjivo ukazuju na namjeru da se izigra zakon. Premda se mnogo govorilo i nastojalo izmjenama zakona osigurati da se ne događaju zlouporabe nacionalnomanjinskih stranaka, čini se kako ni ovi izbori nisu lišeni toga.

Na predstojećim lokalnim izborima od manjinskih stranaka i lista najzastupljenije su lista Saveza vojvođanskih Mađara, više bošnjačkih, dvije hrvatske (DSHV u manjinskoj koaliciji, DZH u koaliciji s većinskim strankama), zatim albanske, romske i iznenađujuće mnogo ruskih stranaka.

Mnoštvo stranaka, malo aktivnih

Prema podacima iz Registra političkih stranaka Srbije, od 115 aktivnih stranaka, čak 69 su stranke nacionalnih manjina. Osim toga, stranke nacionalnih manjina vodeće su i po broju stranaka koje su obrisane iz Registra. Manji broj njih osnovan je '90-ih godina, dok je većina uspostavljena nakon 2000., pa sve do 2019. godine, a ima i takvih koje su tek osnovane i registrirane za ove izbore. Među njima, najviše je stranaka bošnjačke nacionalne manjine (13), stranaka ruske nacionalne manjine ima sedam, a jednak broj ima i za slovačku i romsku nacionalnu manjinu. Po šest stranaka ima albanska i mađarska nacionalna manjina, bugarska i vlaška manjina imaju po četiri

stranke, bunjevačka i makedonska po tri, a crnogorska, goranska, rumunjska, rusinska, grčka i hrvatska manjina po dvije.

Iako ove stranke predstavljaju većinu svih koje su aktivne, mnoge od njih nisu prisutne u medijima, osim pred izbore a manji broj je onih koje su u kontinuitetu medijski praćene. Među njima su u posljednje vrijeme stranke koje su u koaliciji, otvorenoj ili prešutnoj, s vladajućom strankom ili koje imaju svoje predstavnike u Narodnoj skupštini ili Vladi Srbije kao što su Savez vojvođanskih Mađara, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, Stranka pravde i pomirenja, Romska partija, oporbena Stranka demokratske akcije Sandžaka, Partija za demokratsko djelovanje i druge.

Brojnije manjine i njihove stranke

Na ovim izborima, kao i u prethodnim, gotovo u svakoj izbornoj jedinici koalicija oko Srpske napredne stranke nalazi se na prvom mjestu na zajedničkoj izbornoj listi, u 20 mjesta u kojima Savez vojvođanskih Mađara izlazi na izbore nalazi se na drugom mjestu a u Kanjiži, Senti i Bačkoj Topoli na prvom. U Beogradu se kandidat SVM-a nalazi na prolaznom mjestu na listi naprednjačke koalicije. Ova stranka mađarske nacionalne zajednice dio je svake vladajuće koalicije u Vojvodini od 2000. godine, poslije parlamentarnih izbora 2014. pristupila je koaliciji oko SNS-a na republičkoj razini, a od 2016. suradnja se proširila na pokrajinsku i lokalnu razinu.

Za razliku od mađarske manjinske političke scene na kojoj gotovo u potpunosti dominira SVM, bošnjačku scenu karakterizira veći broj manjinskih stranaka. Upravo u vrijeme lokalnih izbora Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave upisalo je u Registar političkih stranaka 13. stranku bošnjačke nacionalne manjine – Stranku budućnosti i razvoja. Centrala stranke je u Novom Pazaru, a njen zastupnik je bivši visoki dužnosnik Stranke pravde i pomirenja (SPP) **Ferid Bulić**. Ova stranka, iako joj tek predstoji izbor rukovodstva, dio je koalicija koje sudjeluju na lokalnim izborima u Beogradu, Sjenici, Nišu, Temerinu i još nekoliko gradova i općina Srbije.

Stranka pravde i pomirenja izlazi samostalno ili u koaliciji u gradovima od Sandžaka, preko Bujanovca, Beograda do Subotice gdje je u koaliciji s DSHV-om.

Među drugim registriranim strankama bošnjačke nacionalne manjine koje izlaze na lokalne izbore u svim općinama Sandžaka najstarija i trenutno oporbena Stranka demokratske akcije Sandžaka, Sandžačka demokratska partija **Rasima Ljajića** i druge bošnjačke opcije.

Albanske manjinske stranke izlaze na izborima u Bujanovcu, Preševu i Medveđi gdje su u najvećem broju koncentrirani, a uz albanske su tu još prisutne manjinske bošnjačke i romske stranke kao i većinske stranke i grupe građana.

Manje brojne manjine

U Novom Sadu od manjinskih lista izlaze na izbore Ruska stranka – »Srbi i Rusi braća zauvek«, »Istina-Adaviera-Ivana Vujasin« i Slovačka demokratska liga koja je među najmlađim strankama u Srbiji. Osnovana je 24. travnja sa sjedištem u Selenči, a upisana u registar političkih stranka 8. svibnja 2024. Zastupnica je **Elena**

Beograd

U Beogradu sudjeluju tri stranke nacionalnih manjina – pod brojem 9 je »Beograd naš grad – Vasilijs Provelegios – Marijana Ivović Vukotić – dr Ferid Bulić – Koalicija SNAGA Jasminko Hadžisalihović – Bošnjačka građanska stranka – Vlaška narodna stranka – Partia neamului rumânesc – Savez Jugoslovena – Savez za budućnost i razvoj – Stranka Crnogoraca – Građanska stranka Grka Srbije«. Kao deseta na listi sudjeluje izborna lista »Unija Roma Srbije – za Beograd«, a pod brojem 11 je lista »Beograd je svet(a) – Stranka pravde i pomirenja – Usame Zukorlić«. Osim toga, na listi koalicije oko Srpske napredne stranke nalazi se i kandidat SVM-a.

Turanski koja je 2013. bila tajnica Općinske izborne komisije u Odžacima, a prva na listi je **Želmira Privizer**, poduzetnica iz Kisača.

Iako bunjevačka nacionalna manjina ima tri stranke, Nacionalno vijeće bunjevačke nacionalne manjine odlučilo je podržati koalicijsku listu oko SNS-a na lokalnim izborima. To se odnosi na prve ljude na subotičkoj i somborskoj listi naprednjaka – **Stevana Bakića** i **Antonija Ratkovića**.

»Kako bunjevačka zajednica trenutno nema političkog predstavnika koji bi se iskreno borio za bunjevačke interese, odlučili smo podržati Srpsku naprednu stranku, koja je uvijek pružala bezrezervnu podršku u očuvanju

i afirmiranju Bunjevaca, počevši od uvođenja službene uporabe jezika i pisma, kupovine *Bunjevačke kuće* i podrške svim našim nastojanjima«, navodi se u priopćenju tog nacionalno-manjinskog vijeća.

Manjinske stranke bez pripadnika manjina

Ove izbore obilježava i mnoštvo lista i stranaka neobičnih kao i sličnih imena, a kao i prethodnih godina, zastupljene su i nacionalnomanjinske liste na kojima nema pripadnika manjina. Kao na primjer ruske i vlaške. Tako su, npr. u Valjevu, od šest lista koje će se naći na glasačkim listićima čak dvije liste ruske nacionalne manjine s 32 kandidata, iako prema posljednjem popisu u tom gradu živi tek 34 stanovnika ruske nacionalne manjine. Prema pisanju medija iz tog grada, na listama nema nijednog Rusa.

»Nemamo Vlaha u članstvu, ali imamo suradnike koji su pripadnici vlaške nacionalne manjine«, izjavila je predsjednica stranke **Adaviera Ivana Vujasin**. Vujasin je 2019. godine isključena iz Zelene stranke, registrirane kao partije slovačke nacionalne zajednice koja se bavila zaštitom okoliša. Adaviera se ranije zvala »Nijedan od ponuđenih odgovora« koja je imala i svoje zastupnike u Narodnoj skupštini.

Zanimljiva je situacija i u Svrsljigu u kojem prema posljednjem popisu živi 150 Roma, a na ove izbore izlaze dvije romske stranke. Manjinska, vlaška lista, bit će prva opcija u ponudi biračima u Požarevcu.

Slično je i u Nišu, u kojem su u posljednjim momentima predane četiri liste nacionalnih manjina, s imenima koja nisu poznata široj niškoj javnosti. Kako pišu *Južne vesti*, iako prema podacima Popisa stanovništva iz 2022. godine u Nišu živi 121 osoba ruske nacionalnosti, ova manjina imat će dvije liste u Nišu. Jedna je lista »Ruska stranka – Rusija i Niš u srcu – Tihomir Perić«, koja je proglašena za gradske i za izbore u nekim gradskim općinama. Druga lista koja ima položaj manjinske je »Koalicija: Glas naroda je snaga naroda – dr Miloš Stojanović«, a nacionalne manjine koje predstavljaju su ruska i slovačka.

Treća manjinska lista, koja će se naći i na listićima za gradske vijećnike, kao i za općinske, je lista koalicije »Snaga« koju čini više manjinskih stranaka i pokreta, a koja će sudjelovati i na izborima u Beogradu.

Glavni i odgovorni urednik *Južnih vesti* **Milan Zirojević** je govoreći za NIN o manjinskim listama, kazao da »u Nišu još samo fali lista Lužičkih Srba«.

Zirojević je kazao za NIN da se oni koji skupljaju potpise i žele sudjelovati na izborima uvijek dijele u dvije grupe: jedni koji pozivaju građane, vode kampanju na mrežama, mukom i radom izdrže naporan posao ovjere i predaje potpisa i drugi koji se samo iznebuha pojave i ekspresno predaju listu. Prema njegovim riječima, ostaje nejasno jesu li ovi drugi toliko organizirani i sposobni ili imaju »pomagače« iz vladajuće stranke.

J. D.

Povijesno najstarija biskupija na ovim prostorima

»Srijemska biskupija nakon ponovnog osamostaljenja vrlo je mlada, tek 16 godina. Ali po svojoj bogatoj povijesti, najstarija je biskupija na ovim prostorima koja svoje korijene ima u drevnoj biskupiji slavnoga Sirmijuma«, istaknu je srijemski biskup mons. Fabijan Svalina

Na dvodnevnom međunarodnom simpoziju pod nazivom »Srijemska biskupija kroz povijest«, koji je održan 24. i 25. svibnja u hotelu *Leopold* u Petrovaradinu, izlagalo je 19 povjesničara i istraživača iz Srbije, Hrvatske i Mađarske koji su predstavili svoja istraživanja vezana uz Srijemsku biskupiju. Međunarodni znanstveni simpozij organizirali su Srijemska biskupija, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku, Hrvatski institut za povijest – podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje i Institut za povijest istraživačkog centra za humanističke znanosti mađarske istraživačke mreže. Glavni cilj skupa bio je pridonijeti boljem istraživanju povijesti Srijemske biskupije i njenom predstavljanju široj javnosti.

Prije više od godinu dana predstavnici Srijemske biskupije započeli su razgovor s profesorima i asistentima Katedre za povijest crkve Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu s namjerom organiziranja znanstvenog simpozija na kojem bi se govorilo i značajnije prezentirala povijest Srijemske biskupije.

»Srijemska biskupija nakon ponovnog osamostaljenja vrlo je mlada, tek 16 godina. Ali po svojoj bogatoj povijesti, najstarija je biskupija na ovim prostorima koja svoje korijene ima u drevnoj biskupiji slavnoga Sirmijuma«, istaknuo je srijemski biskup mons. **Fabijan Svalina** i dodao: »Ona je imala svoje velike uspone i padove pogotovo u vrijeme Osmanskog razdoblja kada su biskupi imenovani samo nominalno. Unatoč tome, imali su ključnu ulogu za život ljudi i društva i pod okupacijom. Stolica je to i slavnoga slovenskoga apostola sv. Metoda, srijemskoga nadbiskupa i metropolita. Veliki dio povijesti Srijemske biskupije nije sustavno ni detaljno istražen ni prezentiran crkvenoj niti općoj javnosti. Po opsegu i znanju o drevnoj Srijemskoj biskupiji iz različitih i često nepovoljnih okolnosti i zadanih čimbenika, puno je toga ostalo neistraženo. Radujem se što će ovaj simpozij doprinijeti boljem razumijevanju povijesti, ali i sadašnje situacije u Srijemskoj biskupiji koja svoje postojanje sada živi u okvirima Međunarodne biskupske konferencije svetih Ćirila i Metoda u zajedništvu s drugim biskupijama na području Srbije. Na simpoziju smo pokri-

li mnoga znanstveno potkrijepljena područja na temelju kojih ćemo još više razvijati tu platformu kroz neke iduće korake s drugim institucijama u Srbiji, ali i svim drugim čimbenicima međunarodnog karaktera«.

Urbano središte

Profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu **Hrvoje Gračanin** održao je uvodno izlaganje prvog dana simpozija. Dao je pregled znanstvenih saznanja o crkvenom ustroju na prostoru današnjega Srijema od IV. do V. stoljeća.

»Činjenica da je u IV. stoljeću Sirmij kao rimski grad bio jedan od najvažnijih urbanih središta u cijelome rimskome carstvu. Izrazito je zanimljiva okolnost što je Srijem u drugoj polovini IV. stoljeća bio središte alternativnog kršćanskog nauka, arijanstva. Glavni pobornici arijanstva među biskupima u cijelom carstvu upravo su dolazili s tog područja. To se može protumačiti i osobitim interesom koji su neki carevi imali za Srijem, kao što je bio car **Valent**. Na osnovu toga možemo reći da ima smisla što se i arijanstvo tako dugo zadržalo budući da je i sam bio arijant«, rekao je prof. Gračanin ističući potrebu na daljnja istraživanja: »Sporadična i istraživanja koja su provedena u prvom desetljeću XXI. stoljeća ukazuju na daljnju potrebu ne samo novih istraživanja nego i objavljivanja cjelovite građe koja je pronađena u ranijim istraživanjima kako bi se dobila potpunija slika, ne samo o kršćanstvu na području današnjega Srijema nego i općenito što se tiče urbanizacije i prižitaka urbanih struktura na ovim prostorima u tom vremenu. Nažalost, sami pisani izvori ne mogu se više iscrpiti od onoga načina na koji su do sada bili obrađivani. Na arheologiji je da pokuša dati potpunije odgovore, odnosno dati osnove kako bi se sagledala bolja slika umjesto tih malih fragmenata«.

Počeci srednjovjekovne Srijemske biskupije

Doktor **Stanko Andrić** s Hrvatskog instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje govorio je o Srijemskoj biskupiji u srednjem vijeku, od njenog osnutka 1229. godine. Kako je istaknuo, prvi i najvažniji

od dokumenata na osnovu kojeg se saznaje o početku Srijemske biskupije nastao je 1229. godine. Inicijativa za osnivanje nove biskupije potekla je od kaločkog nadbiskupa **Ugrina**, koji je nadbiskupsku stolicu zauzimao od 1219. do 1241. godine. On se obratio papi **Grguru IX.** s idejom o novoj biskupiji. Spominju se dva područja pod nazivom Sirmium u Papinom pismu iz 1229. godine.

»Dijecezanska crkvena organizacija u ugarskom kraljevstvu kakva je uspostavljena tijekom XI. stoljeća počivala je na dva nadbiskupstva i deset biskupskih središta. Ta je velika crkveno-državna cijelina u drugoj polovici XII. stoljeća podijeljena na dvije pokrajine. Ostrogonskom

nadbiskupu koji je do tada imao vlast nad svim ugarskim biskupijama ostavljeno je šest podređenih biskupija. Ta se ugarska struktura održala sve do kraja srednjeg vijeka pa i poslije. Nije ju narušila pojava triju specifičnih biskupija nešto drugačije naravi na južnim granicama kraljevstva u XIII. stoljeću koje su tada također ušle u sastav crkvene ugarske organizacije. To su bile Bosanska, Srijemska i Beogradska biskupija. Srijemska biskupija nazvana je prema imenu zemlje ili pokrajine za koju bi imala biti nadležna, a ne prema mjestu u kojem stoluje biskup. Među ugarskim biskupijama u pravom smislu riječi, ime načinjeno na takav način nosila je jedino transilvanska biskupija. Sve ostale biskupije nazivale su se prema gradovima gdje stoluje biskup. Stvaranje Srijemske biskupije bilo je rezultat nakana i postupaka same crkvene hijerarhije. Ime grada Sirmija prenijelo se i na južnu stranu Save, vjerojatno u kasnom XX. stoljeću kada su Bizanti i **Samuilovi** Bugari uspostavili crkveno sjedište na mjestu današnje Mačvanske Mitrovice. Od tog vremena je tu postojala crkva koja je prema nekim škrtim potvrdama imala status biskupske i bila posvećena sv. Ireneju«, istaknuo je Andrić.

O **Josipu Jurju Strossmayeru**, nasljedniku srijemsko-ga biskupa sv. Metoda, koji je smatrao svojom obavezom sačuvati i prenijeti cirilometodsku baštinu u svojoj biskupiji na hrvatskom govornom području i među slavenskim na-

rodima govorio je dr. **Ivan Zubac** s Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu.

»On je previše toga učinio za naš narod. Nismo imali svoje institucije niti svoju državu. U XIX. stoljeću imali smo karizmu Josipa Jurja Strossmayera. Iznio je akademiju svojom karizmom koja je ostala poslije njega. Počeli smo uživati u blagodatima tih zaklada u XX. stoljeću. U XIX. stoljeću to nije bilo moguće. Bili smo preslabi, razjedinjeni i demografski slabi. I zato je južnoslavenska solidarnost pomoć da dovoljno ojačamo i da jednoga dana kada stanemo na noge, postignemo samostalnost«, izjavio je dr. Zubac i dodao da kao profesor osjeća obavezu prema Srijemu i Srijemskoj biskupiji pomoći na znanstven način.

Doktor **Danijel Jelaš** s Filozofskog fakulteta u Osijeku govorio je o crkvenim ustanovama kao čimbeniku urbanizacije na području Srijemske županije u srednjem vijeku. Dr. **Marija Karbić** predstavila je rad o značaju srijemskih kaptola sv. Stjepana i sv. Ireneja, dok je dr. **Szabolcs Varga** iz Budimpešte govorio o srijemskim biskupima u ranom novom vijeku. **Dubravka Mlinarić** i **Petra Plantosar** predstavile su zajednički rad »Slika Srijema na karti Lazarusa Secretariususa iz XVI. stoljeća«. Pod vodstvom dr. **Eldine Lovas**, dr. **Marta Andrić** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu izložila je istraživanje o turskom jeziku u Zemunu. Dr. **Robert Skenderović** analizirao je djelovanje srijemskih vikara u Nijemcima tijekom XVII. stoljeća, a dr. **Dubravka Božić** s Filozofskog fakulteta u Rijeci govorila je o stanju Srijemske biskupije krajem XVII. i početkom XVIII.

stoljeća. Dr. Eldina Lovas i dr. **Zoltán Gozsyja** izlagali su o karijeri đakovačkog biskupa **Mateja Franje Krstice**. Drugi dan simpozija započeo je izlaganjem dr. **Ivana Armande** iz Leksikografskog zavoda **Miroslav Krleža** o franjevcima konventualcima u Srijemu, a dr. **Denis Nyári** predstavio je sociografsko istraživanje Maradika između dva svjetska rata. Rad o srijemskim svećenicima u Udruženju katoličkih svećenika SR Srbije izložio je dr. **Domagoj Tomas**, a **Sladana Josipović Batorek** predstavila je vjerske prilike u srijemskom dijelu Đakovačke i Srijemske biskupije nakon 1945. godine. Peta sekcija drugog dana simpozija bila je povećana stotoj obljetnici djelovanja Milosrdnih sestara sv. Križa u Srijemskoj Mitrovici. Sestra **Estera Radičević** izlagala je o pastoralnom i odgojno-obrazovnom djelovanju Milosrdnih sestara kroz sto godina. O socijalno karitativnom djelovanju sestara govorila je sestra **Finka Tomas**. Osvrt na rad sestara u mitrovačkoj bolnici dala je sestra **Krista Mijatović**.

Simpozij su financijski podržali Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Vukovarsko-srijemska županija, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Hrvatska biskupska konferencija, Đakovačko-osječka nadbiskupija i Srijemska biskupija. Svojim su dolaskom simpozij podržali brojni uzvanici i gosti.

S. D.

Dr. sc. Maja Nastić, profesorica Pravnog fakulteta u Nišu

Ustav, zakoni i njihova primjena

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Ured povjerenika za zaštitu ravnopravnosti i OESS organizirali su za nacionalna vjeća nacionalnih manjina seminar »Prepoznavanje i zaštita od diskriminacije«. Seminar je održan 22. i 24. svibnja na Paliću. O pozitivnim mjerama u zaštiti prava nacionalnih manjina, a koje su definirane u Ustavu Srbije i zakonima, govorila je profesorica na Pravnom fakultetu u Nišu dr. sc. **Maja Nastić**. U intervjuu za *Hrvatsku riječ* ona govori o međunarodnoj zaštiti nacionalnih manjina, međunarodnim obvezama koje je u zaštiti nacionalnih manjina prihvatila Srbija, Ustavu i pravima nacionalnih manjina, političkim strankama nacionalnih manjina u izbornom procesu, mogućnostima da nacionalne manjine osvoje zastupnička mjesta.

► **Na koji je nači u međunarodnim i europskim propisima regulirana zaštita prava nacionalnih manjina?**

Prava pripadnika nacionalnih manjina dugo su bila u sjeni općih ljudskih prava. Međunarodna zajednica je više od četiri desetljeća nakon Drugog svjetskog rata bila zaokupljena općim ljudskim pravima, mada su neke ideje o zaštiti prava nacionalnih manjina postojale još u razdoblju između dva svjetska rata u okviru Lige naroda. Svakako, do pojačanog interesa za prava nacionalnih manjina dolazi posljednjih desetljeća i to je rezultiralo usvajanjem i značajnim međunarodno-pravnim aktima koja reguliraju prava pripadnika nacionalnih manjina. Kada govorimo o tom međunarodnom okviru, najprije imamo Univerzalni okvir koji je ustanovljen pod okriljem Ujedinjenih naroda i na tom univerzalnom planu najznačajniji dokumenti su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima koji je usvojen 1966. godine, ali prije svega Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima manjina koja je usvojena 1992. godine. Kada govorimo o europskim propisima, tu prije svega promatramo Vijeće Europe kao regionalnu organizaciju čiji član je i Srbija. Tu nam je od ključne važnosti Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina iz 1994. godine. Svakako i Konvencija o manjinskim i regionalnim jezicima iz 1992. godine. Posebno bih izdvojila Organizaciju za europsku

sigurnost i suradnju pod čijim okriljem su usvojeni i dokumenti iz Kopenhagena i Haške preporuke o jezičnim pravima pripadnika manjina, zatim Ljubljanske smjernice o sudjelovanju nacionalnih manjina u izbornom procesu, te institucija Visokog komesara za nacionalne manjine koja je formirana pod okriljem OESS-a.

► **Kazete kako su poslije Drugog svjetskog u fokusu bila opća prava, a tek posljednjih tridesetak godina na red su došla prava nacionalnih manjina. Što je razlog da su pitanja prava nacionalnih manjina došla baš tada u fokus međunarodnih organizacija: političke promjene, promjene državnih granica koje su brojne manjine ostavile van matične države?**

Do pojačanog interesa za prava nacionalnih manjina dolazi nakon raspada nekadašnjih socijalističkih država i nastajanja novih nacionalnih država. U prvi plan to je stavilo pitanja prava pripadnika nacionalnih manjina. Osim toga, to je period kada je već dosta toga urađeno na planu opće zaštite ljudskih prava, pa je i u tom smislu došlo na red i pitanje prava nacionalnih manjina. Isto tako u kontekstu europskih integracija jedan od značajnih političkih kriterija za pristupanje Europskoj uniji, kada je riječ o zemljama zapadnog Balkana, njihov je odnos prema nacionalnim manjinama, jer EU želi graditi interkulturno, interetničko društvo, tako da je za sve države zapadnog Balkana ovo pitanje itekako važno.

► **Što je Srbija prihvatila od međunarodnih dokumenata, deklaracija, preporuka?**

Kada je riječ o međunarodnim ugovorima Srbija je, ili prethodne države budući da je Srbija sukcesor svih tih država, nasljednik svih međunarodnih ugovora koji su potpisani. Možemo reći da je Srbija ratificirala sve najznačajnije međunarodne akte koji reguliraju prava nacionalnih manjina. Ona je dakle potpisnica i Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Dakle, svi međunarodni ugovori koji reguliraju ova pitanja dio su našeg pravnog sustava. Podsjetit ću da je Ustavom Srbije utvrđeno da određeni međunarodni ugovori u hijerarhiji pravnih akata

Lokalne teme, čini se, ne dominiraju u dovoljnoj mjeri ni na ovim lokalnim izborima, a razlog je i činjenica da na tim lokalnim izborima sudjeluju oni isti akteri koji sudjeluju i na nacionalnim izborima, dakle one stranke koje dominiraju na državnoj razini preuzimaju glavnu riječ i na lokalnim izborima

dolaze odmah ispod Ustava i imaju jaču pravnu snagu od zakona. U tom smislu vrlo su značajni. Posebno bih istaknula, a u kontekstu zaštite prava nacionalnih manjina, da Ustav Srbije sadrži dio koji je posvećen pravima pripadnika nacionalnih manjina. To je komparativno promatrano neuobičajeno, nije nešto što često susrećemo. Takve odredbe proizlaze iz Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama iz 2003. godine, koja je bila sastavni dio ustavnog aranžmana Srbije i Crne Gore. Određeni članci iz te Povelje, koji su u velikom dijelu zasnovani na Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe, našli su mjesto u Ustavu Srbije. Tako da, osim prava koja su garantirana svim pripadnicima jedne države nacionalne manjine, imaju dodatna prava radi očuvanja njihovog nacionalnog identiteta. Ta prava mogu biti individualna, dakle ona koje se ostvaruju pojedinačno ili kolektivna. Srbija ima i zaključene bilateralne ugovore o zaštiti manjina s Hrvatskom, Mađarskom, Rumunjskom i Sjevernom Makedonijom.

► **Govorili ste o Ustavu, međunarodnim ugovorima koji su iznad zakona Srbije. Čini se da je ustavni i zakonodavni okvir dobar, ali koliko se sve to poštuje?**

Jedna od novina predviđena Ustavom je i pravo pripadnika nacionalnih manjina na samoupravu u kulturi, obrazovanju, informiranju, službenoj uporabi jezika i pisma. Pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati svoja nacionalna vijeća. Ta norma Ustava svakako je oživotvorena, jer je usvojen Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina i pripadnici nacionalnih manjina imaju mogućnost birati svoja nacionalna vijeća koja bi trebala imati ključnu ulogu u ostvarivanju nabrojanih prava. Što se tiče

ostalih Ustavom garantiranih prava važno je reći da ta prava samim tim što su dio Ustava podliježu mehanizmu ustavno-sudske zaštite, recimo u postupku po ustavnoj žalbi. Osim toga, Srbija je posljednjih godina uvela afirmativne mjere kada je riječ o političkoj participaciji nacionalnih manjina. Možemo reći da imamo stalni pomak.

► **U Ustavu Srbije članak 77. piše: »Pri zapošljavanju u državnim tijelima, javnim službama, tijelima autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave vodi se računa o nacionalnom sastavu stanovništva i odgovarajućoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina«. Ali isto tako nacionalno izjašnjavanje je osobna stvar, što se može, ali ne mora iskazati. I upravo kada se traže podaci o broju uposlenih pripadnika nacionalnih manjina u državnim tijelima ili kada se traži ravnomjerno upošljavanje državna tijela pozivaju se na to da nacionalno izjašnjavanje nije podatak koji spada u obveznu evidenciju.**

Identifikacija pripadnika nacionalnih manjina zasnovana je na principu samoidentifikacije. To je uvedeno dokumentom iz Kopenhagena koji je usvojen 1990. godine na razini OEES-a. Bila sam članica centralnog izbornog povjerenstva koje je provodilo prve izbore za vijeća nacionalnih manjina. Tada je tek uveden poseban popis birača. Uvođenje u taj poseban popis bio je uvjet za glasanje za izbor vijeća nacionalnih manjina. Dakle, pripadnost određenoj nacionalnoj manjini. Sretala sam tada ljude koji nisu bili spremni nacionalno se izjasniti. Kada sam prošle godine držala obuku za vijeća nacionalnih manjina, pitanje je bilo kako se netko može izjasniti kao pripadnik jedne nacionalne manjina, a na narednim izborima promijeniti svoju nacionalnu pripadnost. To je tako

i to nije moguće regulirati zakonom. Mislim da je važno svakome dozvoliti da se slobodno izjasni o svojoj nacionalnoj pripadnosti ukoliko to želi i apsolutno ne smije postojati obveza izjašnjavanja po tom osnovu. Radim u visokom obrazovanju i kod nas postoje afirmativne mjere za upis pripadnika romske nacionalne manjine. To znači da budući student mora imati potvrdu nacionalnog vijeća o pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini. Postoje posebno rezervirana mjesta, lakša mogućnost daljeg napredovanja. Ali vi imate studente koji pripadaju romskoj populaciji, a ne žele se tako izjasniti i koristiti olakšice, a s druge strane bilo je i zlouporabe. Dostupnost javnih službi definirana je u čitavom setu zakona. Zakon o državnoj upravi, Zakon o državnim službenicima, Zakon o zaposlenim i javnim službenicima gdje se kao afirmativna mjera predviđa davanje prvenstva jednako kvalificiranim kandidatima pripadnicima nacionalnih manjina, što podrazumijeva njihovo izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti.

► **Nacionalna pripadnost može se upisati i u matičnoj knjizi rođenih. Za razliku od posebnog popisa birača gdje se lako može upisati, a i ispisati podaci iz matične knjige rođenih trajan su trag. Koliko bi to moglo spriječiti zlouporabe?**

U izvod iz matične knjige rođenih dozvoljeno je upisivanje i nekih drugih vrsta promjena koje nisu vezane samo za nacionalnu pripadnost već i za druga obilježja i to svakako treba shvatiti kao dio novih trendova u području zaštite ljudskih prava.

► **Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina okvir je za uživanje prava nacionalnih manjina na osnovu koje države usklađuju svoje zakonodav-**

stvo. Ali ova konvencija čini se ima mnogo prostora za izbjegavanje prihvaćenih obveza.

Okvirna konvencija je prvi pravnoobvezujući multilateralni dokument koji je posvećen zaštiti nacionalnih manjina u općem smislu. To je centralni akt Vijeća Europe koji regulira položaj nacionalnih manjina. Ideja je da se stvori okvir u kome će države definirati svoje konkretne i specifične zakone da bi zaštitile manjine. Okvirna konvencija predviđa i posebna prava pripadnika nacionalnih manjina kao što su sloboda mirnog okupljanja i udruživanja, slobode vjerskog izjašnjavanja, slobodu izražavanja na materinskom jeziku, pravo na njegovo korištenje, pravo učenja na materinskom jeziku, pravo na osnivanje vlastitih obrazovnih ustanova, pravo na međunarodnu suradnju, kao i pravo na sudjelovanje u radu domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija. Okvirna konvencija utvrđuje obvezu država članica da usvoje, gdje je to potrebno, odgovarajuće mjere u svim područjima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života i mjere pune efektivne ravnopravnosti. Jeste to jedna slaba konvencija baš zato što ima klauzule: gdje je potrebno, koliko je moguće, adekvatno. Znači, ostavlja širok prostor državama članicama, ali svakako ne treba izgubiti iz vida da je to pravno obvezujući dokument i da je zaista ideja da to bude jedan temeljni akt na kome će se bazirati prava pripadnika nacionalnih manjina u okvirima Vijeća Europe. Ona je maksimum koji se mogao postići u trenutku donošenja.

► **Jedno od prava nacionalnih manjina je i političko organiziranje, pravo na političko predstavljanje. Za nacionalne manjine ne postoje garantirani mandati, ali im je donekle olakšano sudjelovanje na izbo-**

rima i osvajanje zastupničkih mjesta. Je li to dovoljno kako bi se nacionalne manjine mogle izboriti za svoje političke zastupnike?

Važeće izborno zakonodavstvo usvojeno u travnju 2022. godine donosi važne novine kada je u pitanju ostvarivanje izbornih prava pripadnika nacionalnih manjina. Afirmativne mjere postoje i u fazi kandidiranja i tijekom raspodjele zastupničkih mandata. Prvi puta zakonom je utvrđeno da je za proglašenje liste nacionalnih manjina potrebno dostaviti 5.000 ovjerenih izjava birača, a prije tog zakona bilo je potrebno 10.000 potpisa. Sličnu odredbu nalazimo i u Zakonu o lokalnim izborima i broj izjava birača dvostruko je manji od broja koji se traži po općim pravilima tog Zakona. Izbornom listom nacionalne manjine smatra se ona lista za koju je izborno povjerenstvo utvrdilo da je osnovni cilj njenog podnošenja predstavljanje i zastupanje interesa nacionalne manjine, kao i zaštita i poboljšanje prava pripadnika nacionalne manjine sukladno međunarodnim standardima. Izbornu listu nacionalne manjine može predati samo stranka nacionalne manjine ili koalicija više stranaka. Kada govorimo o raspodjeli mandata, ono što treba olakšati političku zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina je činjenica da pripadnici nacionalnih manjina sudjeluju u raspodjeli mandata i kada osvoje manje od tri posto glasova birača, dakle i kada budu ispod cenzusa i kada se raspodjeljuju mandati primjenom principa najvećeg količnika, količnici izbornih lista koje su osvojile manje od tri posto glasova uvećavaju se za 35 posto. To su afirmativne mjere u našem pravnom sustavu. Svakako da je usporednim sustavima moguća primjena drugih mjera koje osiguravaju siguran ulazak nacionalnih manjina u zakonodavna tijela. To su rezervirana mjesta za nacionalne manjine gdje je ovisno o broju točno određeno koja nacionalna manjina će imati koliko zastupnika. To su garantirani mandati. Međutim, ova mjera se teško može primijeniti u zemlji u kojoj živi veliki broj nacionalnih manjina. U Srbiji se poseban popis birača vodi za 22 nacionalne manjine. Posebno je to komplicirano ako se nacionalne manjine značajno razlikuju po broju svojih pripadnika. Rezervirana mjesta garantiraju se pripadnicima brojnijih nacionalnih manjina, dok se za nacionalne manjine s manjim brojem pripadnika rezervira mjesto za jednog zajedničkog predstavnika. Kada pogledamo rezultate iz prosinca prošle godine, vidimo da je od 18 izbornih lista sedam bilo manjinskih. Ukupan broj osvojenih mandata je 12 u odnosu na 250 zastupnika u Skupštini Srbije. Prema rezultatima popisa stanovništva oko 800.000 je onih koji su se izjasnili kao pripadnici nacionalnih manjina, što je 12,4 posto od ukupnog broja stanovnika i čini mi se da te brojke govore u prilog zastupljenosti nacionalnih manjina u Skupštini Srbije.

► **Spomenuli ste garantirane mandate i bilateralne sporazume koje Srbija ima s Hrvatskom, Rumunjskom, Mađarskom i Sjevernom Makedonijom. Da se zadržimo kod sporazuma s Hrvatskom. Ove godine 20 je godina kako je taj sporazum potpisan i prema tom sporazumu srpska manjina u Saboru ima tri ga-**

rantirana mjesta, druge manjine razmjerno svojoj brojnosti manje mjesta ili više manjina »djeli« jednog zastupnika. Srbija je prihvatila sporazum, ali ga ne poštuje niti je to za ovih 20 godina to bila tema kojom su se bavile većinske stranke. Koliko bi garantirana mjesta bila rješenje za zastupljenost nacionalnih manjina?

Bilateralni sporazum potpisan 15. studenog 2004. je između Srbije i Crne Gore i Hrvatske. Strane ugovornice obvezale su se da će osigurati pripadnicima manjina pravo na očuvanje i razvijanje njihovog nacionalnog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta, pravo na obrazovanje na jeziku nacionalne manjine, ostvarivanje posebnih interesa pripadnika manjina, pravo na slobodu izbora i izražavanja pripadnosti nacionalnoj manjini, uživanje svih prava u vezi s tim izborom, pravo zaštite od svakog djelovanja koje bi moglo ugroziti njihov opstanak, kulturnu autonomiju, javnu i privatnu uporabu jezika, ravnopravno sudjelovanje u javnim poslovima, sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u donošenju odluka koje se odnose na njihova prava i zastupljenost na državnoj, pokrajinskoj i lokalnoj razini sudjelovanjem u predstavničkim tijelima na način da će se osigurati zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima. Sporazum je sveobuhvatan i mnoge odredbe dio su Ustava Srbije u okviru posebnog dijela: Prava pripadnika nacionalnih manjina.

► **Da, ali ono što se ne poštuje i na čemu inzistiraju politički predstavnici hrvatske manjine u Srbiji jest politička participacija.**

Srbija se opredijelila za afirmativne mjere o kojima sam govorila u odgovoru na jedno od prethodnih pitanja. Pretpostavljam da ima prostora da se u nekom periodu i dalje radi na poboljšanju političke zastupljenosti nacionalnih manjina i da ta participacija bude na odgovarajućoj razini.

► **U Srbiji su 2. lipnja lokalni izbori. Međutim, u Vojvodini na izborima nema političkih stranaka nekih brojnih i autohtonih nacionalnih manjina. Po Vašem mišljenju zašto je to tako? Je li problem u tome što se i na lokalnim izborima zapravo ne bira »komunalna« vlast već se sve vrti oko velike politike?**

Lokalni izbori često su se održavali zajedno s republičkim i predsjedničkim izborima i često su bili u sjeni nacionalnih izbora. To je i logično kada se istovremeno provode s republičkim izborima, jer državne teme potiskuju lokalne teme i probleme. Međutim, lokalni izbori su u sjeni nacionalnih izbora i predstavljaju neku vrstu refleksije nacionalnih izbora i onda kada se održavaju odvojeno. Lokalne teme, čini se, ne dominiraju u dovoljnoj mjeri ni na ovim lokalnim izborima, a razlog je i činjenica da na tim lokalnim izborima sudjeluju oni isti akteri koji sudjeluju i na nacionalnim izborima, dakle one stranke koje dominiraju na državnoj razini preuzimaju glavnu riječ i na lokalnim izborima. Ali u nekim lokalnim sredinama možemo naći partije, grupe građana koje kandidiraju lokalne teme. Ali o tome hoće li sudjelovati na izborima ili ne, koje će teme kandidirati odlučuju političke stranke.

Stjepan Šmit, vlasnik tvrtke *Šmit Electronic* iz Kutine

Uspješan poduzetnik vojvođanskih korijena

Nakon 30 godina rada Šmit Electronic ima nekoliko svojih brendova, surađuje s 30-40 tvornica u Kini i iz Hrvatske izvozi u 40 zemalja Europe, Sjeverne Afrike, a najavljeno je i potpisivanje ugovora za Bliski istok

Stjepan Šmit o vlastitom poslu razmišljao je još kao srednjoškolac. Želja mu se ostvarila tijekom studija, a njegovu poduzetničku priču nije zaustavilo ni preseljenje iz rodne Stare Pazove tijekom 90-ih u Hrvatsku. Danas njegova tvrtka, koja u lipnju slavi 30 godina rada, ima četiri vlastita brenda i značajna je i prepoznata na tržištu *gaminga*.

Poduzetnik još u Staroj Pazovi

Prvih 25 godina života Stjepan Šmit proveo je u Staroj Pazovi. Otac mu je bio rodom iz Novih Banovaca, a majka iz Slankamena. Rođen je u obrtničkoj obitelji jer je 25 godina njegov otac bio vlasnik mesnice. Odrastanje

u obitelji koja je imala svoj vlastiti posao utjecalo je na Stjepana, koji je vrlo rano počeo razmišljati o svojoj tvrtki.

»Roditelji su me dobili nakon 20 godina braka, odgajan sam u jednoj tradicionalnoj obitelji. Već u petom razredu pomagao sam ocu u radnji, majci koja se razboljela pomagao sam u kući, bio sam dečko za tržnicu, dućan«, kaže Stjepan.

Osnovnu školu završio je u Staroj Pazovi kao odličan đak. Igrao je košarku, svirao gitaru, a u srednjoj školi imao je i svoj bend.

»Snimili smo i neke demo snimke koje sam prije nekoliko godina dobio od kolege koji je svirao s nama. Završio sam Srednju elektrotehničku školu *Nikola Tesla* u Beogradu, a u Novom Sadu Višu školu za informatiku i po obrazovanju sam inženjer informatike«, kaže Stjepan o djetinjstvu i odrastanju u Staroj Pazovi.

Tu je njegova obitelj živjela do 1993. godine, kada su zamijenili kuću i otišli u Kutinu.

»Iz Pazove smo otišli u siječnju 1993. godine, ali smo kuće za zamjenu počeli gledati ranije, već u ljetu '92. Čini mi se da sam devet puta zbog toga bio u Hrvatskoj, a išlo se preko Mađarske. Htjeli smo Zagreb, ali već dosta kuća je bilo zamijenjeno i nije bilo lako pronaći odgovarajuću. Odustali smo od Zagreba, pa smo gledali Bjelovar, Sisak, Kutinu. U Bjelovaru su kuće za zamjenu bile van grada, Sisak nam se nije svidio i onda smo našli dvije odgovarajuće kuće u Kutini. Zamjena je prošla korektno i 20. siječnja 1993. smo došli u Kutinu. Tu smo živjeli do 2005. kada smo se preselili u Samobor. U Kutini sam se oženio. Imam tri odrasla sina, 31, 26 i 23 godine«, kaže Stjepan.

Prije nego su se odlučili otići, njegova obitelj nije imala prevelikih problema.

»Bilo je nelagodnih verbalnih napada, ali ono što je mene prelomilo jest osjećaj nelagode i nesigurnosti. Otišli smo prije 31 godinu i nisam nikada požalio što sam otišao i ne bih se nikada vratio. Sve što se kasnije događalo samo je pokazalo da je odlazak bio dobra odluka«, kaže naš sugovornik.

U Kutinu je Stjepan došao s roditeljima i djevojkom koja mu je kasnije postala supruga. Otac je preminuo dvije godine nakon preseljenja, a majka 2001. godine.

»Oca je sve što se događalo prilično pogodilo. Bio je u Staroj Pazovi poznati obrtnik, imao je veliki krug prijatelja, suradnika. A ovdje kada je došao nitko ga nije znao, kazao je: 'napravio sam krug po kvartu i niti sam ja koga znao, niti je mene tko znao'«, kaže Stjepan.

Obiteljski poduzetnički duh

Stjepanova tvrtka ove godine obilježava 30 godina rada, ali i prije preseljanja u Hrvatsku Stjepan se bavio poduzetništvom.

»Kao srednjoškolac želio sam otvoriti servis za televizore, ali kako sam upisao informatiku, počeo sam se baviti kompjutorima, to me je zainteresiralo. Oduvijek sam znao da ću raditi za sebe, imati svoju tvrtku. Otvorio sam vlastiti obrt još kao student. Bilo je to vrijeme **Ante Markovića**. Radio sam softvere za kompanije, prodavao sam računala, telefone, printere. Sigurno je 20-30 tvrtki koristilo moj softver. Po dolasku u Kutinu htio sam odmah otvoriti vlastiti obrt, ali svi su mi govorili nemoj: 'govoriš srpski, tko će od tebe kupiti program'. Godinu i pol dana radio sam u *Intereuropi* na carini, kao carinski deklarant, što mi je dobro došlo jer sam upoznao ljude i kasnije sam u nekoliko firmi kojima sam radio uvoz prodao svoje softvere. U lipnju 1994., evo sad će biti 30 godina, otvorio sam svoju tvrtku. U rujnu sam već imao prodana tri softvera. Njihova cijena bila je 1.500 maraka, a prosječna plaća bila je oko 200 maraka. Godinama sam radio softvere. Moj softver je 2001. godine koristilo oko 200 tvrtki. Znači, početak je bio softver, gdje sam radio poslovne aplikacije, robne, materijalne i financijske. Nakon dvije godine otvorio sam prvi dućan i to je bio prvi kompjutor shop u Kutini. Slagali smo računala, prodavali monitore, telefone, printere, telefakse, počeli slaganje mreža, bavili se servisiranjem računala. Posao smo 1998. godine proširili na 'smeđu tehniku'; televizore, mini linije... Dućan u Sisku otvorili smo 2000., 2001. novi, veći dućan u Kutini, onda Gradiška gdje smo posao proširili i na bijelu tehniku, male kućanske aparate i glazbene instrumente. Imali smo dvije učionice u Kutini i Sisku gdje smo držali informatičku edukaciju, pa smo za Ministarstvo školstva obučavali nastavnike, zatim suce, veterinare, radili smo za Rafineriju Sisak...«, objašnjava poslovno širenje Šmit i dodaje da su imali dobre susjede, prijatelje i da im nije bio problem nastaviti život u novoj sredini. Bilo je tek nekoliko obitelji koje su došle iz Vojvodine, ali smo se mi brzo uspjeli integrirati, uklopiti«, kaže sugovornik.

Poduzetnički duh u ovoj obitelji prenio se i na treću generaciju, pa su i Stjepanovi sinovi pokrenuli vlastite poslove.

»Stariji i srednji sin imaju tvrtku koja se bavi digitalnim marketingom, rade putem influencersa reklamiranje igrica za najveće svjetske proizvođače. Imaju tridesetak zaposlenih. Najmlađi sin ima firmu koja se bavi videoprodukcijom tako da su sva trojica još kao mladi vrlo uspješni,

više nego što sam ja bio u njihovim godinama. To je svakako utjecaj odrastanja u poduzetničkoj obitelji«, kaže Stjepan.

Iako je prodaja softvera bila početak Stjepanovog posla u Hrvatskoj, počeo je vremenom razmišljati o novim poslovima. Bilo je to 2004.-05. godine kada su veliki trgovci počeli otvarati svoje dućane diljem Hrvatske, pa je Stjepan riješio zatvoriti svoje dućane. Ali nije izašao iz poduzetničkih voda.

»Krenuli smo s uvozom. Prvi uvoz 2006. bio je iz Kine, i to su bile igračke roboti. Onda smo počeli uvoziti stalke za televizore i projektore, pa kablove, laptop torbe. Naša poslovna politika bila je da uvozimo takve stvari gdje nema puno servisa, garancije. Svoj prvi brend SBOX napravio sam 2007. godine i otvorio ured u Hong Kongu i preko tog ureda radimo direktno s 35-40 tvornica. Naš drugi brend *White Shark* (gamerska oprema) napravili smo 2016. i prošle godine smo startali s još jednim brendom *Baracuda gaming*«, kaže Šmit.

Prije pet godina urađeno je novo skladište i proizvodnja dio u kojem se proizvodi zaštitna folija za sve vrste ekrana, po vrhunskoj japanskoj tehnologiji.

»Na četiri sloja plastike dodan je premaz nano čestica stakla tako da se dobiva stupanj čvrstoće devet koju ima kaljeno staklo, a tri puta je tanje od kaljenog stakla. Tako da imamo i taj brend *Nano Hybrid Glass*«, kaže Stjepan.

Nakon 30 godina rada *Šmit Eelectronic* ima nekoliko svojih brendova, surađuje s 30-40 tvornica u Kini i iz Hrvatske izvozi u 40 zemalja Europe, Sjeverne Afrike, a najavljuje i potpisivanje ugovora za Bliski istok.

Na pitanja na što je ponosan Stjepan odgovara na to što je tvrtka opstala, što je iz godine u godinu bolja, na brendove koje su stvorili, na ljude koji su kroz njegovu tvrtku prošli za 30 godina.

»Napravili smo osnovu sa svim brendovima, napose *White Sharkom*, gdje mnogo ulažemo u marketing, napose digitalni marketing, odnosno influencersere«, kaže Stjepan.

Doprinos zaštiti okoliša

Tvrtka *Šmit Electronic* vodi se načelima društveno odgovornog poslovanja.

»Istaknuo bih našu prvu kampanju koju smo počeli prije dvije godine, koju smo nazvali 'Lets Care about each other', gdje smo potpisali ugovor s najvećom svjetskom fondacijom za zaštitu okoliša i tri godine doniramo 100.000 dolara za zaštitu morskih pasa, budući da se naš brend zove *White Shark*. I mimo toga podržavamo akcije čišćenja mora, obale. Imamo i ambasadora u okviru te kampanje. To je naš poznati bloger i aktivist **Domađoj Jakopović Ribafish**. Mi podržavamo njegovu akciju 'RokOtok 2'. U prvoj akciji je oplivao 50 otoka, a sada u drugoj pliva Istrom, od Opatije do Umaga, i u svakom mjestu čekaju ga klinici s kojima on čisti plažu ili šumu. *White Shark* je osigurala za oko 1.500 klinaca poklon pakete. Naš ambasador je i **Vanja Peleš**, svjetski prvak u

ronjenju na dah, koji radi čišćenje mora s ronionicima, pa i te akcije podržavamo. Izbacujemo plastiku iz svih naših pakiranja, koristimo reciklirane materijale«, kaže Šmit.

Osim ekoloških akcija, *Šmit Electronic* pomaže i napuštenoj djeci, u suradnji s Centrom za napuštenu i zlostavljano djecu iz Osijeka, koji ima program zaštite djece na internetu, odnosno informiranje i educiranje o opasnostima na internetu.

FOTO: Šmit Electronic

»Imamo i tečaj odgovornog influensiranja, trudimo se da svi influencersi koje imamo budu maksimalno odgovorni, da afirmiraju klince na dobre stvari. Stipendiramo učenika u srednjoj školi u Novskoj u programu razvoja računalnih igrica i četiri godine stipendiramo studenta iz Petrinje na studiju *game developer*«, kaže Šmit i najavljuje novu kampanju za lipanj čiji će cilj biti da se djeca potaknu da manje vremena provode uz igrice, a više u igri ili sportu s prijateljima.

Z. V.

Staro društvo

Nakon odlaska 1993. godine Stjepan u Staru Pazovu nije došao 10 godina.

»Posao smo razvili i u Srbiji, naše brendove prodajemo i tamo. Bliske rodbine nemam, ali imam puno prijatelja iako su neki odselili iz Vojvodine. Kada sam odlazio, moje društvo, nas desetak koji smo se stalno družili od vrtića, došlo je tog jutra u pet sati, kada smo odlazili, ispratiti nas. Nastavio sam se s njima družiti. Oni su sada profesori na fakultetima, odvjetnici, liječnici...To su prijateljstva koja ne prestaju. Da, rado odem i to se često završi na fešti s tamburašima«, kaže Stjepan.

Park iz snova

Vrijeme pred nama, bar na kratko, vrijeme je izbora. U teoriji građanin svoju slobodu tada demonstrira u tajnosti zaklona biračkog mjesta dok u praksi postoje robovi koji (sami o tome svjedoče) čak i taj tren slobodne volje mijenjaju za novac ili pak ostanak na radnom mjestu. Ali, ako ćemo pravo, i to je neka vrsta izbora: onih između svijesti i savjesti, odnosno između razuma i srca. Znaju to, naravno, i oni koji ih kod sebe vabe ili pak ucjenjuju na daljnju vjernost i kao što u prirodi postoje događaji koji se odvijaju u točno određeno vrijeme tako i političari ovih dana obavljaju svoj ciklični obred. Rastrčali se premijer, ministri, gradonačelnici i predsjednici stranaka i po mjestima za koja u obične dane nemaju vremena

i koja obično zaobilaze u širokom luk; drže konferencije i konvencije, obećavaju bolju infrastrukturu ili standard, viši stupanj sigurnosti ili kolektivnih prava... Ma, nema o čemu ne pričaju i nema kome se ne obraćaju u zamjenu baš za taj presudni djelić sekunde slobode koliko traje zaokruživanje brojke na izornoj listi. Kad ih čuješ i gledaš onako savršene, čisto ti dođe žao što ih ne možeš zaokružiti sve. A ne možeš, zakon to ne priznaje kao važeći glas.

U sjeni tih žalosno-smiješnih događaja koji ispunjavaju vrijeme i preplavljaju prostor ovih dana ipak se nekako nađe mjesta i za vijesti koje naizgled nemaju veze s predizbornom kampanjom i koje na prvo čitanje djeluju kao oaza zdravog razuma, robe kojoj je zbog slabe potražnje na ovim prostorima cijena već odavno opala i koja se zbog toga, naravno, ni ne nudi. Ta vijest, a koju je prenio portal *Subotica.com*, glasi: »Subotica dobija novi park! Od jeseni kreću radovi na uređenju ledine u Partizanskih baza«. Za divno čudo, ovu informaciju sugrađanima nije priopćio ni gradonačelnik, ni premijer, ni ministar ili predsjednik stranke nego urbanist u Javnom poduzeću za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje **Relja Kovač**, a detalje u vezi s tim, one koji se tiču fine-sa, pejzažna arhitektica **Katarina Kosanović**. Kako se u vijesti navodi, u tijeku je izrada urbanističkog projekta za dobijanje građevinske dozvole da bi na površini od jednog hektara, umjesto korova, »nikla zelena oaza« u kojoj će osnovu činiti pješačke staze, a predviđeni su i igralište,

»teretana« na otvorenom, košarkaški teren, pa čak i park za pse! I to nije sve: svih postojećih 57 stabala na poljani bit će zadržana, a u budućem parku pridružiti će im se i tri stotine (!) sadnica lišćarskih, četinarskih i žbunastih vrsta, i sve to na postavljenom novom travnjaku u površini od oko osam i pol tisuća četvornih metara!

Možete li zamisliti ovu sliku? Ma, u glavi je ljepša i od najljepše makete kakve se danas uveliko prave kada je riječ o većim graditeljskim investicijama.

I baš nekako kada se prepuštate mašti kako će izgledati budući park, crv sumnje proradi na ključne riječi: »graditeljska investicija«. Naravno da Relja Kovač i Katarina Kosanović ne mogu govoriti o detaljima poput procijenjene vrijednosti radova, njihovim izvođačima (jer je objektivno rano za to) ili pak dinamici radova. Njihova zadaća, koju su korektno uradili, bila je da obraduju građane lijepom viješću, a na građanima je da žive u nadi da će ova ideja biti provedena u djelo kako bi se potvrdila jasna distinkcija izreke da se vol drži za rogove a čovjek za riječ.

Da je samo do dvoje mladih ljudi koji su izašli u javnost s ovom informacijom (uz vijest su priložene i njihove fotografije) crv sumnje bi se vjerojatno u startu zavukao u prostor u kom i inače živi, ili se bar bajkovito smanjio do nevidljivosti, ali znajući instituciju iz koje dolaze... Ali, ajde... da ne projiciramo dalje i da ne kvarimo snove.

Umjesto toga bolje se prepustimo daljem maštanju. Recimo onom o ogromnoj, a zapuštenoj površini između nekadašnje vojarne na Halaškom putu i cijelog kompleksa bivše tvornice *Zorka*, kojeg presijeca samo Somborska pruga. Riječ je o stotinama tisuća, pa i milijunima četvornih metara, odnosno desetcima, pa i stotinama hektara poljane u svom raskošu divljeg raslinja. Zamislimo, recimo – baš kako je to zamislio jedan komentator vijesti o parku u Partizanskih baza – da tamo ima mjesta i za park, i jezero, i za nogometni teren, a ako ostane mjesta, možda i za aerodrom. Kako bi tek to izgledalo: sretnim vlasnicima sivilo kuća preko noći bi se rascvalo u duginim bojama, automobili bi, cvrkućući, umjesto zagušljivih plinova ispuštali opojne mirise jasmína, zumbula ili orhideja, a djecu bi odrasli svakodnevno dovodili na izlet da se živa istrče i nauživaju.

Ali, iz snova vratimo se ipak u realnost i pričekajmo jesen, za kada je najavljen početak radova. Tek onda ćemo moći pričati i o nekoj drugoj.

Z. R.

Još jedna donacija Krapinsko-zagorske županije

Vrijedna oprema za tavankutske vatrogasce

*Donaciju u vrijednosti od 16.000 eura čine zaštitna odijela,
čizme, šljemovi, crijeva za gašenje požara...*

Na inicijativu župana Krapinsko-zagorske županije **Željka Kolara**, uz posredovanje Hrvatskog nacionalnog vijeća na čelu s predsjednicom **Jasnom Vojnić**, osigurana je donacija za Dobrovoljno vatrogasno društvo Tavankut u vrijednosti od 16.000 eura. Donaciju čine zaštitna odijela, čizme, šljemovi, crijeva za gašenje požara... Svečano uručenje bilo je u subotu, 25. svibnja, u Hrvatskom domu – Matici u Subotici.

»Osim sustavne podrške koja je u posljednjih nekoliko godina sve veća od Vlade Republike Hrvatske na čelu s premijerom **Andrejem Plenkovićem**, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i županija, od velikog značaja su i pojedinačne potpore našim udrugama i institucijama. Župan **Željko Kolar** bio je inicijator i sporazuma sa svim županijama, studentskih i učeničkih stipendija, invalidskih kolica te kadrovskog snaženja naše zajednice. Vrijedna donacija vatrogasne opreme našem DVD-u bit će na korist svim mještanima Tavankuta, a ne samo pripadnicima hrvatske zajednice«, izjavila je predsjednica Izvršnog odbora HNV-a **Karolina Bašić**.

Zahvalni na pomoći

»Ponosni smo jer smo mogli donirati opremu našim dragim kolegama vatrogascima. Vjerujem kako će ovi mladi, vrijedni ljudi dignuti vatrogastvo u Tavankutu na jednu novu razinu«, rekao je predsjednik Vatrogasne zajednice Krapinsko-zagorske županije **Stjepan Skuliber**

koji je svečano uručio opremu tavankutskim vatrogascima.

Predstavnik DVD-a Tavankut **Jasmin Iršević** nije krio zadovoljstvo i riječi zahvalnosti:

»Ova oprema je veoma bitna, ne kažem kako je mi nemamo, ali kako kaže naš kolega vatrogasac ove opreme nikad dosta, uvijek treba još, treba novo, a danas požari nisu samo požari koji se gase vodom, postoje razni faktori i moramo biti zaštićeni kada smo na terenu. Mi imamo i naše samostalne intervencije, ponekad neke požare sami gasimo i mislim kako je to nešto što ostala vatrogasna društva nemaju ili je rijetkost«.

I predsjednica mjesnog HKPD-a **Matija Gubec Mira Tumbas** istaknula je važnost ove donacije za Tavankut:

»Naravno da je važno da u selu postoji vatrogasno društvo, a voljela bih naglasiti kako je to dobrovoljno

vatrogasno društvo, dakle oni su okupljeni bez ikakvog financiranja i oni često izdvajaju svoj novac kako bi to društvo opstalo. Za opstanak sela je jako važno, a to govorim i kao žiteljka Tavankuta, da selo ima dobro opremljene vatrogasce».

Dodjeli vatrogasne opreme prisustvovali su i predstavnici DVD-a Gunja i DVD-a Kaštel Gomilica te predstavnici hrvatskih institucija u Srbiji i DSHV-a.

Ovo je inače druga donacija koju je DVD Tavankut dobio iz Hrvatske. Prva je bila vatrogasni kamion s potrebnom opremom što je bila donacija DVD-a Kaštel Gomilica, a ostvarena je zahvaljujući angažiranju DSHV-a i predsjednika stranke **Tomislava Žigmanova**.

Devedeset godina DVD-a

Istog dana DVD Tavankut proslavilo je 90. obljetnicu postojanja. Okupljanje gostiju održano je ispred vatrogasnog doma u Tavankutu, a otuda su vatrogasci zajedno sa svojim gostima formirali povorku koja je uz pratnju Subotičkog puhačkog orkestra prošla kroz selo na oduševljenje okupljenih mještana. Šetnja vatrogasaca završila se ispred Doma kulture gdje je program nastavljen do kasno u noć. Ovom prigodom bile su uručene plakete i medalje svim istaknutim članovima DVD-a, kao i brojnim uvaženim gostima, suradnicima, dobrotvorima...

Prema riječima vatrogasca **Marinka Franciškovića**, tavankutski DVD prošao je kroz razna iskušenja, od osnivanja društva do nabave vozila. Prvo je u pitanju bila konjska zaprega, a kasnije, kako bi se išlo u korak s vremenom, skupljala su se sredstva za nabavu kamiona, strojeva i opreme kojima su mogli gasiti požare.

»Svako vrijeme nosi svoje breme, kako kažu, ali pored svih poteškoća uspjeli smo održati kontinuitet rada i 90 godina nije mala stvar. Trenutno, naše društvo broji oko 60 članova, s od 15 do 20 aktivnih članova. Sretni smo što na ovoj manifestaciji imamo goste vatrogasce iz cijele regije, među kojima su gosti iz Bosne i Hercegovine (Tešanj, Jelah, Zenica), Mađarske (Kačmar), Srbije (Subotica, Žednik, Čantavir, Bajmak, Jakovo, Nakovo, Stapar, Petrovaradin) i Hrvatske (Borovo, Nuštar, Gunja, Beli Manastir, Kaštel Gomilica, Krapina). Želim napomenuti kako nam je DVD Gunja, nakon DVD-a Kaštel-Gomilica, poklonilo drugo vatrogasno vozilo i nadamo se kako ćemo ga dobiti za nekih mjesec dana. U odnosu na naš stari vozni park, ovo je itekako unaprijeđenje«, naveo je Francišković.

Među gostima je bio prisutan i predsjednik DVD-a Nuštar **Ivo Milić**. Ovaj DVD je prošle godine obilježio jubilej – čak 130 godina postojanja društva. Osim toga, ovaj DVD ima i neke od najboljih mladih vatrogasaca u Hrvatskoj.

»Imamo puno članova, mnogo pomlatka i mnogo mladeži u našem DVD-u. Naši dečki i cure su u samom vrhu natjecateljskih ekipa u Hrvatskoj i osvajali smo brojne nagrade. Naše cure su 11 puta bile pobjednice kupa Hrvatske i dva puta državne prvakinja, bile su dva puta na vatrogasnoj olimpijadi, u Švicarskoj su zauzele treće mjesto, a prije dvije godine u Sloveniji zauzele su drugo mjesto. Svaki vatrogasac je dobar čovjek. To je jedno hu-

mano zanimanje i zahtijeva puno truda, rada, zalaganja, spremnosti, volonterski čisto bez novaca. Ako izdvajaš vrijeme kako bi pomagao drugima, ne možeš biti loš čovjek«, istaknuo je Milić.

Ivan Benčik

Smotra dječjih pjevača i zborova

Pjesmom do jubileja

Jubilarna, XX. Smotra dječjih pjevača i zborova održana je 22. svibnja u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. U protekla dva desetljeća kroz *Smotru* su prošle generacije djece koja su imala priliku nastupati, oprobati se i usavršavati se. Neki od njih nastupali su godinama, a neki tek jednu-dvije. Iako *Smotra* nije natjecateljskog karaktera, svake godine je zainteresiranost djece sve veća. Tako je kroz ovih 20 godina nastupilo gotovo 300 solista.

Osim pjevača i tamburaša, iskustvo su stjecale i *kraljice*, ali i voditelji programa, svi oni učenici osnovne škole. Zapravo, pravilo koje se zadržalo svih ovih godina jeste da na *Smotri* mogu nastupati djeca uzrasta osnovne škole i eventualno vrtića, a kada bi »prerasli« *Smotru*, onda im se pruža mogućnost nastupati na *Festivalu bunjevački pisama*.

Ove godine nastupilo je 17 solista, Dječjih tamburaša i orkestar HGU *Festival bunjevački pisama* i novoosnovani dječji zbor HGU *Raspjevane zvjezdice*. Kako smo i navikli posljednjih godina, *Smotru* su otvorile *kraljice*, također članice ove udruge, a izvele su novu, namjenski pisanu *kraljičku pismu* za jubilej.

Prvi puta *Smotra* je izašla izvan svojih okvira, točnije izvan Subotice i okolice, što je, po riječima dopredsjedni-

ka HGU *Festival bunjevački pisama* **Vojislava Temunovića** bio plan i ranijih godina, no sada je ostvaren. *Smotri* su se ove godine pridružile i sestre **Kusturin** iz Monoštora. Subotičkoj publici kao solistica na tamburi primi predstavila se **Eva Kusturin**, koja već godinama unazad s tamburom u ruci osvaja prva mjesta, pa i laureate na brojnim natjecanjima. Sestra, **Ana Kusturin**, koja također svira, ovog puta se predstavila kao vokalna solistica.

Kao vokalni solisti nastupili su i **Mirna Kolar**, **Marko Margetić**, **Anastazija Kovač**, **Luka Mamužić**, **Magdalena Kujundžić**, **Antonija Ivković Ivandekić**, **Ivan Vukov**, **Katarina Mamužić**, **Katarina Vukadinović**, **Matej Vojnić Mijatov**, **Ema Ivković**, **Roko Piuković**, **Lana Gabrić** i **Sara Vojnić Hajduk**, te najmlađa solistica **Iva Dujak**. Svi oni izvodili su tradicijske pjesme, pjesme s ranijih *festivala bunjevački pisama* i pjesme pisane namjenski za *Smotru*. Pojedine skladbe pratio je i Dječji zbor *Raspjevane zvjezdice*, koji je imao i svoje samostalne točke, a budući da je osnovan jesenas, ovo mu je bio prvi nastup na *Smotri*. Čine ga djeca uzrasta od 6 do 12 godina, a vodi ga **Marina Piuković**, koja je za ovu prigodu uvježbala i *kraljice*.

Pjesma *Bolno grlo* koje je premijerno izvedena pisana je za soliste i zbor, a autor teksta i glazbe je **Josip Fran-**

cišković, dok aranžman potpisuje Vojislav Temunović. U ulozi voditelja, koji su također učenici osnovne škole našli su se: **Emilia Tonković**, **Sofija Kovačević** i **Pavao Huska**.

Kao i svih 20 godina sve soliste, a ovoga puta i zbor pratio je Dječji tamburaški orkestra HGU *Festival bunjevački pisama*, koji vodi i njime dirigira prof. **Mira Temunović**.

Sмотра dječjih pjevača i zborova ponikla je iz *Festivala bunjevački pisama*, a razlog osnivanja protumačio je predsjednik HGU *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Marko Sente**.

»Kada je završen IV. *Festival*, Upravni odbor je shvatio da nam treba pomladak, pa smo tada donijeli odluku i

zamolili prof. Miru Temunović da preuzme i sastavi dječji orkestar koji bi mogao pratiti male pjevače. Tako smo željeli odgajati vlastiti pomladak. Danas mogu reći da je to bila prava odluka i da se pokazala vrlo korisnom«, kaže dr. **Marko Sente** i pojašnjava kako je sada odlično što je osnovan i Dječji zbor, koji će za budućnost odgajati i male soliste.

Održavanje smotre pomogli su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Grad Subotica, Hrvatsko nacionalno vijeće i NIU *Hrvatska riječ*.

Ž. V.

Žetva će poraniti 15 do 20 dana

Žetva u Srbiji će ove godine poraniti 15 do 20 dana zbog vremenskih uvjeta. Prosječan prinos pšenice bit će između 4,7 i 5 tona po hektaru, a ukupan rod oko tri milijuna tona, ocijenila je direktorica Udruženja **Žita Srbije Sunčica Savović** na događaju *Dan žitara* tijekom Sajma poljoprivrede u Novom Sadu.

»Žetva će ove godine poraniti 15-20 dana, zbog vremenskih uvjeta, a očekujemo prosječan rod. Nažalost, jesenas smo imali sjetvu u kojoj se štedjelo na deklariranom sjemenu i mineralnim gnojivima, stoga će u državi prosječan prinos pšenice biti između 4,7 i 5 tona po hektaru, a ukupan rod oko tri milijuna tona. Prinosi će varirati, čak i u istom ataru, u ovisnosti o vrsti zemljišta

i primijenjene agrotehnike, ali je činjenica da rekorde ne očekujemo«, rekla je Savović.

Dodala je kako ne očekuje ni spektakularnu kvalitetu pšenice kao prije dvije godine, a ukoliko ne bude novih padalina do žetve, u najboljem slučaju može se očekivati kvaliteta iz prošle godine.

Što se tiče cijene, početkom ovog tjedna trgovalo se po cijeni od 23 dinara za kilogram pšenice starog roda.

»U ovom trenutku vjerujem kako su poljoprivrednici zadovoljniji cijenom u odnosu na onu od prije dva tjedna jer je evidentno kako u proteklih deset dana raste cijena pšenice i starog i novog roda. Nije dobro što je, imajući u vidu kako očekujemo dobar rod i imamo rekordne zalihe stare pšenice, trend na našem tržištu je da čim cijena ide nagore prestaje trgovina, u nadi da će pšenica biti još skuplja«, rekla je Savović.

Govoreći o zalihama i tržišnim viškovima, Savović podsjeća kako su domaće potrebe za pšenicom između 1,5 i 1,6 milijuna tona i kako se u novu tržišnu godinu ulazi s

viškovima od najmanje 1,5 milijuna tona.

»Ako makar polovina novog roda bude dostupna za završne zalihe i izvoz, to znači da ćemo imati više od 2,5 milijuna tona pšenice slobodne za strana tržišta«, ocijenila je Savović.

Izvor: Tanjug

Obavijest Stožera za žetvu i Vatrogasnog saveza Grada Subotice

Zabranjeno spaljivanje strnjike, biljnih ostataka i smeća

Temeljem članka 50. Zakona o zaštiti od požara i temeljem Rješenja o obrazovanju Stožera za žetvu strnih žita i jesensku berbu ratarskih usjeva na području Grada Subotice u 2024. godini, Stožer je na sjednici donio sljedeću odluku:

Zabranjeno je spaljivanje strnjike i drugih biljnih ostataka kao i smeća na otvorenom. Osoba koja izazove požar u obvezi je vatrogasno-spasilačkoj jedinici nadoknaditi troškove intervencije.

Tijekom žetvenih radova pripadnici MUP-a i Poljočuvarske službe pojačat će kontrolu. Iz Stožera apeliraju na građane da se pridržavaju mjera zabrane spaljivanja.

Stožer je utvrdio odluku o cijenama tehničkog pregleda protupožarne ispravnosti strojeva. Cijena za pregled kombajna do 4,5 m širine hedera iznosi 2.000 dinara, a preko 4,5 m širine hedera 3.000 dinara. Cijene za pregled traktora do 90 KS iznosi 1.500 dinara a preko 90 KS 2.000 dinara.

Republičko natjecanje iz poznavanja hrvatskog jezika i jezične kulture

Prva mjesta za učenike *Matka*

žević **Lukačević**, jer je, kako je rekla, jako puno radila s njom.

Članica komisije povjerenstva za pregledavanje testova **Morena Rendulić**, profesorica hrvatskog jezika i književnosti, rekla je kako su učenici i sedmih i osmih razreda pokazali dobru razinu znanja. Navela je kako su se učenici osmih razreda posebno istaknuli ovoga puta jer su im, kako je rekla, rezultati jako dobri.

Predsjednica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća za obrazovanje **Nataša Stipančević** rekla je kako su učenici koji su došli do ove razine natjecanja na ponos svojoj zajednici.

»Ponosni smo što ovi učenici pohađaju nastavu na hrvatskome, što su stekli znanje da mogu doći do republičkog natjecanja i što smo, prije svega od države, dobili to pravo. Ponosni smo što kroz nastavu i s mentorima dodatno rade i usavršavaju hrvatski jezik. Oni su cijeloj zajednici na ponos, bez obzira na rezultate, iako su svake godine zadivljujući«, rekla je Stipančević.

J. D. B.

Republičko natjecanje iz poznavanja hrvatskog jezika i jezične kulture održano je 25. svibnja u OŠ **Vladimir Nazor** u Đurđinu. Na natjecanju su sudjelovali učenici iz sedmih i osmih razreda četiri osnovne škole u kojima se odvija cjelovita nastava na hrvatskome jeziku: **Matko Vuković** i **Ivan Milutinović** iz Subotice i Male Bosne, **Vladimir Nazor** iz Đurđina i 22. oktobar iz Monoštora.

Najviše bodova na testu je ostvarila **Antonija Kujundžić** iz *Matka*, što joj je donijelo prvo mjesto u konkurenciji osmih razreda. Drugo mjesto pripalo je **Ines Vojnić** iz iste škole, a treće **Sari Dulić** iz *Nazora*.

U konkurenciji sedmih razreda najbolja je bila **Martina Tikvicki** iz *Matka*, drugo mjesto osvojio je **Filip Ivković Ivandekić** iz iste škole, a treće **Ivona Pejak** iz 22. oktobra.

»Test je bio težak, najteži do sada. Mislila sam da ga nisam dobro uradila, ali izgleda da jesam kad sam prva«, rekla je Antonija koja je na testu osvojila samo pola boda manje od maksimalno mogućih.

Za postignuti uspjeh istaknula je prvoplasirana kako je zaslužna njezina mentorica **Klara Kne-**

»Uvijek neka sezona«

Jagoda je počela zreti 20 dana ranije nego prijašnjih godina. Prije smo počinjali berbu 15.-16. svibnja, a ove godine smo počeli 25. travnja. Problem je ove godine bio što nitko od kupaca nije bio spreman kupovati tako rano jagode pa je u jednom momentu bila niska cijena

Tomislav Oto iz Plavne poljoprivredom se bavi cijeli život. Kaže, sve što radi, radi s bratom **Markom**. Skupa obrađuju oko 150 ha zemlje, od koje prehranjuju dva kućanstva. Pretežita djelatnost im je ratarstvo, a radi veće zarade u posljednjih 5-6 godina počeli su se baviti i povrtlarstvom. Kako Tomislav ističe, može se zaraditi i živjeti od poljoprivrede, ali treba i puno rada i odricanja jer uz toliko kultura, uvijek je sezona nečega.

Berba jagoda pri kraju

Braća Oto prije 12 godina odlučila su pored standardnih ratarskih kultura koje obrađuju započeti i uzgoj jagoda. Zbog loše prošle godine zasad su smanjili s 3 na 1,5 ha. Kako navode, trend smanjenja proizvodnje jagoda prisutan je u cijeloj državi, ne samo kod njih. Sada kada je sezona jagoda na izmaku, Tomislav kaže kako je srednje zadovoljan zaradom.

»Ove godine sam srednje zadovoljan jagodom jer imam dvogodišnje jagode, nisam prošle godine sadio novu i nisam imao veliki ulog koji ide u podizanje zaslada, trošak sadnica, folije, traka za navodnjavanje itd. Oni koji su posadili jednogodišnje zasade ne mogu nikako biti zadovoljni zato što je sve poskupjelo, a cijena jagoda je ostala ista kao prošle godine«, kaže Tomislav.

Kako kaže, cijena je na veliko prije 1. svibnja bila oko 200 din. Potom je naglo pala na 100-110-120 din. Takva cijena se zadržala dva tjedna da bi otišla na 170-180 din. Kaže, logično bi bilo da cijene opet odu na gore sada kad im se približava kraj berbe.

Ove godine jagoda je zbog iznadprosječno toplijeg vremena počela zreti gotovo mjesec dana ranije. Stoga sada, kada bi berba trebala biti u punom jeku, gotovo da je ni nema više.

»Jedne godine bude najbolja zarada na paprici, sljedeće na luku, pa kukuruzu... Zato i imamo više kultura. Za ovu godinu je isto teško reći koja kultura će biti najisplativija. Često smo prolazili tako da se ponadamo kako će nam neka kultura uspjeti i da ćemo je moći prodati po dobroj cijeni, međutim to se izjalovi. Definitno je mana ovoga posla nesigurno tržište«, kaže Tomislav.

»Jako je rano došla ove godine jagoda. Počela je zreti 20 dana ranije nego prethodnih godina. Prije smo počinjali berbu 15.-16. svibnja, a ove godine smo počeli 25. travnja. Budući da je bilo suho i toplo proljeće ranije je počela s cvjetanjem i zbog toga je sve to došlo ranije«, kaže Tomislav.

Dodaje on da je prijevremeno zrenje uvjetovalo i nisku početnu cijenu.

»Problem je ove godine bio što nitko od kupaca nije bio spreman kupovati tako rano jagode pa je u jednom momentu bila niska cijena. I pored te niske cijene, opet ju nije imao tko kupiti. Cijene na tržištu bile su prihvatljive nakon Uskrsa i prvosvibanjskih praznika jer je došlo ljepše vrijeme i potražnja je postala veća«, navodi Tomislav.

Nesigurno tržište

Osim standardnih ratarskih kultura poput soje i kukuruza, braća Oto uz jagode uzgajaju i krumpir, crni luk te industrijsku papriku.

Kažu, ima puno posla i obaveza oko tako raznovrsne proizvodnje te da je kod njih »u uvijek neka sezona«.

»Tako smo i odabrali kulture da možemo rasporediti poslove kako bismo sve stigli, a imali što raditi cijele godine. Sad kad se završi berba jagoda, počinje nam vađenje ozimog crnog luka. Kad to završimo do kraja lipnja, onda počinje vađenje krumpira pa s krumpirom kad završimo onda ide vađenje ljetnog luka pa berba industrijske paprike. To je što se povrća tiče, a još između toga dolazi žetva pšenice, kukuruza, soje..., oranje pa priprema za sljedeću godinu. Sve se to radi do sredine prosinca kada nam počinje odmor koji traje još i u siječnju. Već krajem siječnja kreće priprema za proljeće: sjetva, sadenje, nabava materijala, prihrana pšenice itd.«, priča Tomislav.

Sve svoje proizvode braća Oto prodaju na veliko. Kažu, imaju nakupce koji im godinama unazad dolaze otkupljivati povrće kao i izvoznike za crni luk. Krumpir i papriku koju proizvedu ne izvoze već ostaju na domaćem tržištu.

Što se tiče isplativosti, navodi kako je ona svake godine drugačija i nepredvidljiva, što je, kaže, loša strana poljoprivrede.

»Jedne godine bude najbolja zarada na paprici, sljedeće na luku, pa kukuruzu... Zato i imamo više kultura. Za ovu godinu je isto teško reći koja kultura će biti najisplativija. Često smo prolazili tako da se ponadamo kako će nam neka kultura uspjati i da ćemo je moći prodati po dobroj cijeni, međutim to se izjalovi. Definitivno je mana ovoga posla nesigurno tržište. Takav je posao, što da se radi, svaki posao ima svoje prednosti i mane«, priča Tomislav i dodaje kako je prednost bavljenja poljoprivredom to što može sam organizirati svoje vrijeme te nema nadređene.

J. D. B.

Čovjek koji nije mogao šutjeti nagrađen na prestižnom festivalu

Kanska nagrada za film o Tomi Buzovu

Hrvatski kratkometražni igrani film redatelja i scenarista **Nebojše Slijepčevića** *Čovjek koji nije mogao šutjeti* osvojio je *Zlatnu palmu* u sklopu programa kratkih filmova (Short Film Competition) na

prestižnom Filmskom festivalu u Cannesu. Ovo je prva *Zlatna palma* za hrvatski film od osamostaljenja te države. Film su producirali **Katarina Prpić** i **Danijel Pek**

iz *Antitalenta*, a realiziran je u koprodukciji s kućama iz Bugarske, Francuske i Slovenije.

Radnja filma temelji se na istinitom događaju iz 1993. godine, slučaju otmice u Štrpcima kada su pripadnici srpskih paravojnih jedinica oteli iz vlaka 19 putnika bošnjačke nacionalnosti a zatim ih likvidirali. Ovom zločinu svjedočilo je oko 500 putnika, no nitko im se nije usudio suprotstaviti, osim jedne osobe: umirovljenog časnika JNA **Tomislava (Tome) Buzova** koji je putovao u posjet sinu u Podgorici. Suprotstavljanje paravojnim snagama Buzov je platio životom. Vlak je na stanici u Štrpcima stajao 13 minuta, a točno toliko traje i Slijepčevićev film.

Primajući prestižnu filmsku nagradu Slijepčević je *Zlatnu palmu* posvetio »mirnom otporu nasilju i svima kojima Tomo Buzov i taj herojski čin može poslužiti kao inspiracija«.

U filmu igraju: **Goran Bogdan**, **Alexis Manenti**, **Dragan Mićanović**, **Silvio Mumelaš**, **Lara Nekić**, **Priska Ugrina** i drugi.

Inače, Tomo Buzov bio je Hrvat rodom iz Kaštela Novog koji je živio u Beogradu. Godine 2016. na zgradi na Novom Beogradu u kojoj je živio postavljena je spomen-ploča u znak sjećanja na njegov humani i hrabri čin. Prema pisanju *Danasa*, ploča je dva puta vandalizirana.

H. R. / Foto: HAVC

Subversive Film Festival

Radnička klasa nagrađena u Zagrebu

Srpski film *Radnička klasa ide u pakao* autora **Mladena Đorđevića** osvojio je nagradu *Dragan Ru-beša* za najbolji igrani film na 17. Subversive Film Festivalu u Zagrebu.

»Film se pridružuje dugoj povijesti borbi za socijalnu pravdu u kojoj oni suočeni s gubitkom svojih radnih mjesta, zatvaranjem svojih tvornica i korumpiranom privatizacijom društvenog vlasništva, pribjegavaju naizgled apsurdnim sredstvima kako bi izborili svoja prava«, navodi se u obrazloženju nagrade. Žiri je radio u sastavu: **Paola Gosalvez**, **Ejla Kovačević** i **Tom Waibel**.

Ovo ostvarenje najavljeno je kao beskompromisna društvena satira o koruptivnoj tranziciji koja vješto uključuje žanrovske elemente: horora, noira, akcijskog filma i crne komedije, »čime nas približava žanru u kojem se odvija i stvarnost postjugoslavenskih društava«.

Đorđevićev film je u Zagrebu imao i hrvatsku premijeru, uoči, kako navode distributeri, početka prikazivanja u tamnijim kinima. Tema ovogodišnjeg SFF-a bila je *Živeti bez kapitalizma*.

H. R.

Gubec u Vinkovcima

VINKOVCI – Reprezentativna folklorna skupina HKPD-a *Matija Gubec* gostovala je na 23. Memorijalnom festivalu folklora *Robert Bajtal* u Vinkovcima, na poziv folklornog

ansambla *Lisinski* koji je skupa s Gradom Vinkovci organizirao ovu manifestaciju. Ansambl *Lisinski* iz Vinkovaca ujedno će biti gost na godišnjem koncertu *Gupčeva* folklornog odjela 6. srpnja u Domu kulture u Tavankutu.

HKC Bunjevačko kolo u Ivankovu

IVANKOVO – Folklorasi HKC-a *Bunjevačko kolo* gostovali su u nedjelju, 26. svibnja, na 3. smotri dječjeg folklornog stvaralaštva *U srcu mi zavičaj* u Ivankovu. Nastupila su društva iz Hrvatske, BiH te Srbije. Ovgodišnja smotra održana u sklopu projekta »Očuvanje kulturne baštine kao nositelja vrijednosti memorije« koji financira Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Sudionici projekta su Općina Ivankovo i HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

Šokadija u Vladislavcima

VLADISLAVCI – KPZH *Šokadija* iz Sonte predstavila se na *Ivanjskom sijelu* u Vladislavcima, kao gosti mje-

snog KUD-a *Dukat*. »Nastavljamo suradnju a ovoga puta to je bilo područje tradicije i kulture. Hvala dragim domaćinima na gostoprimstvu«, navode u *Šokadiji*.

Duška Mušić u Beogradu

BEOGRAD – Stand-up komičarka iz Ploča **Duška Mušić** gostovala je u Beogradu u organizaciji tamošnjeg HKD-a Hrvatski kulturni centar. Gošća je izvela stand up *Mali su mi na vrh glave*. Mušić je autorica nekoliko knjiga punih humora i satire, a nastupila je uz muzičku pratnju **Anite Šunjić**. Prema najavama, stand up *Mali su mi na vrh glave* izveden je i u Kulpinu.

Likovni susret s Vinkovčanima

SUBOTICA – Protekloga vikenda u Subotici održana je likovna kolonija koja je okupila članove Hrvatskog društva likovnih umjetnika iz Vinkovaca i domaćeg HLU *Croart*. Bio je ovo osmi susret članova dviju likovnih udru-

ga. Ukupno jedanaest slikara stvaralo je u dvorištu Doma učenika srednjih škola. U obilasku Subotice, gosti iz Vinkovaca predvođeni predsjednikom udruge **Ivanom Lončarom – Jeanom**, posjetili su i Hrvatski dom – Maticu, sjedište institucija hrvatske manjine u Srbiji. Iduće godine susret slikara bit će održan u Vinkovcima.

Dužijanca malenih u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira 15. i 16. lipnja u Subotici 17. festival dječjeg stvaralaštva *Dužijanca malenih*. U subotu, 15. lipnja, bit će priređene zabavno-edukacijske igre na temu dužijance. Idućeg dana, u nedjelju, 16. lipnja, djeca će sudjelovati u svetoj misi zahvalnici u katedrali sv. Terezije Avilske s procesijom.

Gostovanje *Avaških godina* u zagrebačkom *Histrionskom domu*

Sat nostalgije i dijalektologije

Percepcija publike očekivana: dok su za dio dvorane *Avaške godine* bile prilika za podsjećanje na »rič« koju su ponijeli iz zavičaja, za druge su one bile upoznavanje s govorom kojega nisu čuli i malo poznatim kulturnim miljeom

Što se Književno-teatarskog kružoka tiče, koji djeluje u okviru Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*, sve je bilo očekivano: akteri u predstavi vidno su napredovali u odnosu na premijeru od prije nešto više od tri i pol godine (8. studenoga 2020.). Posljednje pripreme pred dolazak u Zagreb potvrdile su ovu tvrdnju u autobusu u noći s petka na subotu (24. i 25. svibnja) negdje oko Kutine kada je održana govorna proba *Avaških godina* koju su nepunih dvadesetak sati kasnije predložili publici u kazalištu *Histrion*, tik uz Britanski trg. Koncentrirani i rutinirani, ali i dovoljno spremni i otvoreni da isprave greške i usvoje »novine« koje su se ticale uglavnom akcentuacije akteri *Avaških godina* nagovijestili su da će se zagrebačkoj publici prikazati u najboljem svjetlu.

Što se, pak, ove druge strane tiče – zbog kojih su i došli – bilo je i očekivano i neočekivano, što se nekako i kronološki poklopilo. Ajmo onda redom.

Zahvaljujući zagrebačkom redatelju tavankutskog podrijetla **Branku Ištvančiću** *Avaške godine* dobile su svoju nacionalnu najavu u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska* na Hrvatskoj radioteleviziji, gdje su gostovali redateljica predstave **Nevena Mlinko** i glumac **Zoltan Sič**, te ravnateljica

Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliko-vić** i »naš Branko« kao jedan od inicijatora ovog po mnogo čemu jedinstvenog događaja. Gledatelji ovog programa, ne samo u Hrvatskoj nego i u Vojvodini, mogli su se uvjeriti u to koliko je domaća javnost upoznata s prilikama sunarodnjaka u dijaspori. Naime, voditelj je u najavi gostovanja postavio pitanje »kako živi i radi subotičko Kazalište, koliko naslova producirate i kako ste odabrali tekst Milovana Mikovića *Avaške godine*« na što ga je Nevena Mlinko u startu morala ispraviti i objasniti mu da Hrvatska drama u subotičkom Narodnom kazalištu ne postoji, te se dobar dio ovog desetominutnog razgovora sveo na predstavljanje sebe i upoznavanje domaćina (i domaće javnosti) s Hrvatima u Vojvodini i prilikama u kojima žive i rade. Da je kojim slučajem gošća u studiju bila **Aleksandra Prijović**, **Seka Aleksić** ili **Lepa Brena**, e tu bi se već razgovaralo o finesama »projekta«: izboru repertoara, dojmovima gostiju o domaćinima, međusobnoj »kulturnoj suradnji«, možebitnom stajlingu pred nastup i »novim materijalima« koji su u pripremi. Jer, kao što je poznato, i voditelji i javnost u Hrvatskoj mnogo više znaju o ovoj vrsti »kulture« nego li o vojvođanskim Hrvatima, a posebno ne o subotičkom

U prvom redu dupkom ispunjene dvorane *Histrionskog doma* našli su se i posebni savjetnik državnog tajnika u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske dr. sc. **Milan Bošnjak**, načelnica sektora za međunarodnu kulturnu suradnju i europske poslove u hrvatskom Ministarstvu kulture **Miraja Piskulić**, posebni savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova dr. sc. **Domagoj Knežević**, pročelnica Ureda gradonačelnika Zagreba **Martina Jurišić**, te »gosti« s naše strane granice: predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i ravnateljica ZKVH-a Katarina Čeliković. Moguće se i u ovoj činjenici može naći razlog popunjenosti »drugog dijela« dvorane.

Kazalištu i... kako ono bijaše... **Milovanu Mikoviću** koji je poemom *Avaške godine* stao uz bok *Baladama Petrice Kerempuha*.

Pa ipak, koliko god očekivano nepoznavanje ljudi s državne dalekovodnice bilo, gostovanje u jutarnjem programu HRT-a zacijelo je polučilo i neočekivane plodove. Naime, zebnje organizatora – Zajednice prognanih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata – danima uoči održavanja predstave hoće li dvorana *Histrionskog doma* biti popunjena otklonjene su onog trenutka kada je publika počela pristizati. Predsjednik Zajednice **Ivo Martinović**, te članovi Udruge **Zlatko Žužić**, **Zlatko Skenderović**, **Ivo Bačlija**... pa i sam Branko Ištvančić lobirali su kod ljudi podrijetlom iz Vojvodine da dođu pogledati Subotičane, usput trošeći svoje vrijeme, energiju i novac na same pripreme i organizaciju. Pokazalo se: nije bilo uzalud. Ljudi su ispunili dvoranu od 203 mjesta, a tek kasnije se ustanovilo da dobar dio nje čine i ljudi iz Zagreba i njegove okolice koji su, možda baš zahvaljujući gostovanju Subotičana na *Dobro jutro, Hrvatska*, ili na druge načine saznali za *Avaške godine* i došli ju pogledati.

Subotičani su se, kako smo rekli, dostojno predstavili, o čemu svjedoči muk publike tijekom izvođenja predstave i jak, iskren i dugotrajan pljesak nakon njegovog kraja, o čemu pak svjedoči tri izlaska aktera na »bis«.

Dojmovi publike, kao i cijela kompozicija ovoga teksta, podijeljeni su do krajnosti: dok su jedni uživali u ponovnom slušanju Mikovićeve teksta i podsjećajući se »riči« koje nose iz zavičaja, drugima su *Avaške godine* bile »sat dijalektologije« govora kojega do sada nisu imali prilike čuti. Pa, čujmo ih.

Dušan Vugrinec Vugi, Zagreb (koji je i ustupio fotografije uz ovaj tekst): »Pratio sam i sliku i tekst, ali najviše me fascinirala gluma ovih ljudi koji su amateri, koji su radili i koji su došli. Moj posao kao snimatelja na HRT-u je takav da pratim i gledam mnoge amaterske kazališne družine. Ovo je daleko od amaterizma, u glumi i u režiji. U najboljem smislu tih riječi«.

Profesor hrvatskog jezika i književnosti **Tomislav** (nije rekao prezime) iz Samobora, rodnom iz Zadra: »Predstava

je izvrsna. Rijetko se i inače čuje taj govor. Ja ga osobno nisam imao prilike čuti do sada i ja sam kratko rečeno – oduševljen! To je predstava koja ima i glavu i rep, i priču i poruku. Glumci su fantastični, režija također. Nemam riječi, stvarno izvrsno«.

Zvonimir Cvijin, zagrebački Subotičanin: »Odlična je predstava, dojmljiva i pokazuje nekadašnje tegobe življenja na salašima. Moj djed i druga rodbina živjeli su na salašu i odlazio sam kod njih, tako da ovu predstavu, koja me je uveliko vratila u vlastitu prošlost, itekako dobro razumijem«.

Ravnatelj zagrebačke Prirodoslovne škole *Vladimira Preloga* **Zlatko Stić**: »Ja u Suboticu dolazim puno godina s donacijama tako da su mi prilike kod vas poznate. Ali, u *Histrion* sam došao sa zadovoljstvom kako bih čuo riječi koje inače rijetko čujemo. Samu predstavu sveo bih u tri riječi: 'priča o životu' koji je, kako sam rekao, meni poznat«.

Sedamnaestogodišnji učenik srednje škole iz Zagreba: »Ne znam što bih rekao o predstavi. Prepuna je riječi koje ne razumijem tako da sam ju zaista teško pratio. Nije mi poznato ni samo ozračje u kojoj se radnja odvija, ali sam ipak uspio razumjeti da je riječ o teškim prilikama iz nekih ranijih vremena. U svakom slučaju, došao sam na preporuku mog profesora hrvatskog i vidio nešto što do sada nisam imao prilike«.

Na koncu, nije se možda zgorega prisjetiti i riječi Ive Martinovića kako su – nakon nedavnog gostovanja dječje opere *Šumska kraljica* **Franje Štefanovića** u zagrebačkom Dječjem kazalištu *Trešnja* – domaćini iz ZPHSBB-a (skupa s HKPD-om *Jelačić* iz Petrovaradina, a sada i subotičkim HKC-om *Bunjevačko kolo*) i *Avaškim godinama* zagrebačkoj publici predočili bogatstvo kulturnog stvaralaštva među vojvođanskim Hrvatima koje se najčešće prepoznaje u vidu folkloru ili pučkog amaterizma. Riječi publike nakon predstave još su jedna potvrda da Mikovićeve »rič«, Nevenina postavka i KTK-ova izvedba zaslužuju gostovanja i u drugim sredinama Hrvatske, ali i državama u regiji u kojima Hrvati žive.

Zlatko Romić

Foto: Dušan Vugrinec Vugi

Nova knjiga u sunakladi ZKVH-a

Priče nadahnute Matošem

U oči središnjih događanja ovogodišnjih 8. Dana Antuna Gustava Matoša (Tovarnik – Plavna – Beograd – Zagreb, od 3. do 23. lipnja 2024.), nakon uvodnih priredbi u Subotici, Đakovu i Zagrebu, objavljena je zbirka najuspješnijih priča s prošlogodišnjeg natječaja prigodom 150 godina od rođenja velikog hrvatskog književnika **Antuna Gustava Matoša**. Nakladnici zbirke su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Osijek i Općina Tovarnik, a urednici **Katarina Čeliković** i **Mirko Ćurić**.

U zbirci *AGM kao nadahnuće* odabrano je 37 priča nadahnutih Matoševom biografijom i Matoševim djelom, kao kruna obilježavanja 150 godina od rođenja Matoša, ali i kao poziv da se Matoša i njegovo djelo ne zaboravi i u godini kada obilježavamo 110. obljetnicu njegove smrti. Uvrštene su priče sljedećih autora i autorica: **Stjepan To-**

maš, Tomislav Žigmanov, Slavica Sarkotić, Vjekoslava Bagarić, Željko Bajza, Marija Pavković Baković, Nikica Banić, Božidar Brezinščak Bagola, Bono Cvitkušić, Lea Čorak, Renata Dobrić, Nikola Dominis, Goran Hadžiomerađić, Olga Herak i Marija Antić, Zoran Hercigonja, Tin Hršak, Sofija Keča, Maja Klarić, Miljenka Koštro, Emilija Kovač, Ivan Vid Kršul, Marina Mađarević, Zdenka Maltar, Valentina Matagić, Ivica Matičević, Zoran Odžić, Sunčica Orešić, Selma Parisi, Milivoj Pašiček, Denis Peričić i Anita Peričić, Ana-Marija Posavec, Franko Stipković, Ivan Šipić, Marl pl. Škrlec, Dunja Tokić, Tihana Vučić, Perica Vujić.

Kako navode nakladnici, prigodom priređivanja za tisak poštovala su se pravopisna i jezična rješenja pojedinih autora i autorica, tako da su vidljivi različiti pristupi i različiti *rukopisi*. Zajednička je pak iskazana autorska strast prema Matošu i njegovom djelu.

Knjiga će se moći nabaviti u ZKVH-u kao i na programima u sklopu ovogodišnjih Dana Antuna Gustava Matoša.

H. R.

Međunarodni okrugli stol »Urbani Šokci«

Predsvatovski običaji – brojni i nestajući

»**P**redsvatovski običaji u tradicijskoj kulturi Šokaca i Bunjevaca« bili su tema 19. međunarodnog okruglog stola »Urbani Šokci« koji je održan 24. i 25. svibnja u Osijeku i Pečuhu. Skup organizira *Šokačka grana* iz Osijeka u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica), Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj (Pečuh) te *Vinkovačkim šokačkim rodovima*.

Na dvodnevnom skupu prezentirano je 25 radova autora iz Hrvatske, Mađarske, Srbije i BiH. O temama vezanim za Hrvate u Vojvodini (Bunjevce i Šokce) govorile su: **Senka Davčik** iz Subotice (»Predsvadbene običaji bunjevačkih Hrvata subotičkoga kraja u suvremenom kontekstu«), **Ruža Silađev** iz Sonte (»Kapara«) te umirovljena etnologinja i sveučilišna profesorica dr. sc. **Milana Černelić** iz Zagreba (»Specifična obilježja predsvadbenog darivanja kod podunavskih Bunjevaca«).

U radovima su obrađivani različiti elementi predsvatovskih običaja: način i načela odabira bračnoga partnera, prosidba (dogovor između mladenaca i obitelji), zaruke i njihova obznana te pripreme za svadbu – miraz i predaja miraza, priprema jela, uređenje budućega mladenačkoga doma, izrada svadbenih odijela...

Ravnateljica ZKVH-a i moderatorica prvog dana skupa **Katarina Čeliković** ističe kako je važno da i Hrvati u Srbiji budu uključeni i vidljivi u ovakvim projektima.

»Jedan od zaključaka skupa tiče se rekonstrukcije, oživljavanja običaja te u tom kontekstu pozivanja učenika osnovnih i srednjih škola da se na različite načine uključe u takve aktivnosti. Na skupu je spomenut jedan slučaj gdje su djeca odglumila tamošnje predsvadbene

običaje. Jedna od sudionica je također ukazala kako djeca danas ne znaju kako se zovu određeni dijelovi ili elementi ovih običaja. Stoga je rekonstrukcija običaja dobar način da se mladi upoznaju s ovim temama. Također i da se filmovi na ovu temu, a njih ima, sakupe i arhiviraju, ili snime novi za potrebe edukacije«, kaže Čeliković.

Pokrovitelji skupa bili su Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske – Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Grad Osijek, Osječko-baranjska županija i Grad Vinkovci.

Slijedi izdavanje zbornika s prezentiranim radovima. Iduće godine je jubilarni, dvadeseti skup koji će biti održan u Vinkovicima a tema će biti svatovski običaji.

D. B. P.

Kulturni kafe za kulturu susreta

U srijedu, 22. svibnja, u prostorijama Pastoralnog centra Beogradske nadbiskupije *Papa Ivan Dabari*, u organizaciji Pokreta fokolara, Instituta za proučavanje kulture i kršćanstva i Kulturno-umjetničkog društva *Gajret* iz Beograda, održana je prva u nizu od tri večeri u sklopu projekta *Kulturni kafe*.

»Ideja *Kulturnog kafea* proizašla je iz dugogodišnje suradnje, ali i rada i plana Instituta za proučavanje kulture i kršćanstva, misije cijelog tima, ali i načina života svakoga od nas – kao dijalog s drugim, drugačijim, svojim, istim i kako god ga opisali, na najjednostavniji način – Čovjekom«, istakla je pravoslavna teologinja s Instituta za proučavanje kulture i kršćanstva **Danijela Marković** kao početnu ideju i koncepciju samog projekta.

U daljem razgovoru s Danijelom Marković doznali smo da se ta ideja prije mnogo godina počela razvijati, te da je kao produkt toga nastao ovaj projekt.

»Dugogodišnja suradnja Instituta za proučavanje kulture i kršćanstva s Pokretom fokolara Srbije, Beogradskom nadbiskupijom, Patrijaršijom, KUD-om *Gajret*, Islamskom zajednicom, Iranskim kulturnim centrom, Upravom za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama, kulturnim institucijama, sveučilištima i pojedincima, rezultiralo je ostvarenjem te ideje koju smo sa svima ovdje spomenutima godinama oblikovali, tematizirali, pričali, raspravljali i prije svega živjeli.«

Ovom prilikom prisutnima se obratio ataše za kulturu Veleposlanstva Islamske Republike Iran u Srbiji, direktor Iranskog kulturnog centra **Amir Purpezeshk**. Od njega su prisutni dobili vrijedan uvid, ali i snažan dojam, ističući kako je ova večer zapravo slika svijeta – potencijal kakav svijet može i treba biti.

Tema prvog susreta bila je »Religijski identitet«, a ovom prilikom posjetitelji su u *Kulturnom kafeu* mogli čuti **Amru Halilović** koja je nazočne upoznala s ovom temom.

»Kultura je temeljni činilac društva, a društvo će trajati dok traje njegova kultura. Generacije se mogu mijenjati, ali dokle god ta specifična kultura teče venama članova društva, oni će imati jedinstveni društveni i kulturni identitet. Religiju, kao sastavni dio kulturnog identiteta, treba promatrati isključivo na taj način. Govoreći o sličnostima duhovnih tradicija u kršćanstvu i islamu na Balkanu ne želim ni pod koju cijenu uspostavljati svjetovne paralele između ovih tradicija i zanemariti njihove suštinske razlike. Svakako da postoje razlike, kako u samoj biti i dogmi, tako i u organizaciji istih ali ono što želim istaknuti je veliki potencijal koje te zajednice imaju i koji su kroz višestoljetnu povijest suživota na prostorima Balkana često pokazivali...«, istakla je na početku Amra Halilović.

Kao predstavnik Pokreta fokolara Srbije **István Mészáros** je u svom dijelu rekao nešto više o samom projektu, ističući da je njegov glavni cilj zapravo »naš doprinos ovom lutajućem svijetu, koji traži slobodu, sreću i mir, upravo svjedočenje o Bogu i Njegovoj ljubavi«. Govorio je i o samom pokretu koji je prisutan kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj, gdje njegovi članovi djeluju i danas.

Sama realizacija *Kulturnog kafea* zapravo je korak naprijed prema uspostavi međureligijskog i prvenstveno međuljudskog dijaloga između pojedinaca, ali prvenstveno zajednica.

»Po mišljenju svih nas koji sudjelujemo u ovom projektu susret s čovjekom već je susret s Bogom. Ako to

tako postavimo i iz te perspektive gledamo, promatramo, dopuštamo, učimo, dobit ćemo puno više odgovora nego što možemo postaviti pitanja«, rekla je među ostalim sugovornica.

Kao što naziv ovog projekta govori, u atmosferi kafića, uz šalicu kave, čaja ili soka uslijedio je spontani razgovor u vidu razmjene iskustava, ali i kao način upoznavanja drugih kultura i tradicija još bliže i još bolje. Prožimanje kultura i tradicija nešto je što je karakteristično za naše prostore, napose za vjernike, Hrvate koji žive na području Beograda, a ovo je i idealna prilika za susret i upoznavanje drugih kultura i tradicija te poticaj da se i oni odluče napraviti korak naprijed i prezentirati svoju kulturu spajanja i zajedništva.

Projekt se provodi uz potporu Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama.

Važno je istaknuti da je ovo tek prvi u nizu susreta s ovom tematikom. U narednom periodu planiraju se još dvije teme: »Duhovno zdravlje« i »Duhovne vrijednosti«, koje će biti održane od rujna, i to u Islamskoj zajednici.

Marija Antonela Kanelić

Biskupsko ređenje u Zrenjaninu

Ređenje novoizabranog zrenjaninskog biskupa mons. **Mirka Štefkovića** bit će u subotu, 1. lipnja, s početkom u 11 sati u katedrali sv. Ivana Nepomuka u Zrenjaninu.

Mirko Štefković rođen je 24. rujna 1977. godine u Subotici (Tavankutu), kao drugi od trojice sinova **Ivana i Dominike**, rođene **Ivanković**. Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je 29. lipnja 2004. godine u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Po povratku s poslijediplomskog studija imenovan je osobnim biskupovim tajnikom i bilježnikom u Biskupskom ordinarijatu, a te dužnosti je vršio do 2020. godine. Biskupijskim ekonomom, te ravnateljem svećeničkog doma *Josephinum* imenovan je 2021. godine. Od 2011. povjerene su mu i službe biskupijskog ceremonijara i glasnogovornika, koje je obnašao do 2023. godine. Pomoćnim tajnikom Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda imenovan je 2010. da bi 2016. godine bio izabran za njezinog generalnog tajnika, a tu dužnost je vršio do 2021. godine.

Biskupsko ređenje i uvođenje u službu mons. Mirka Štefkovića na hrvatskom jeziku moći će se pratiti uživo na sljedećim TV kanalima i radio stanicama: Radio-televizija Vojvodine, Radio Marija Srbije i *Laudato TV* (Hrvatska).

Proštenje u Tavankutu

Na svetkovinu Presvetog Srca Isusova, 7. lipnja, u istoimenoj župnoj crkvi u Tavankutu bit će proslavljeno proštenje. Raspored svetih misa je sljedeći: u 10.30 sati je središnja proslava, misno slavlje predvodi p. **Bernard Barbarić**, dok je večernja sv. misa u 18.30 sati. Vanjska proslava bit će u nedjelju, 9. lipnja, s početkom u 10.30 sati, a predvodi je p. **Ilija Alandžak**.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Dan Gospodnji

Bog je Mojsiju na Sinaju dao 10 zapovijedi u kojima je sadržan sav vjerski i moralni život. Tih 10 zapovijedi Isus je sažeo na dvije zapovijedi ljubavi: »Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim... Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga« (Mt 22,37-39). Ovim zapovijedima Bog čovjeka ne ograničava niti sputava u njegovoj slobodi nego ga usmjerava da svoju slobodu živi u punini. Jer, kad čovjek bilo koju zapovijed odbaci, zanemari i svjesno počne kršiti, pada u ropstvo grijeha, tada njegova sloboda biva ugrožena. Slobodan čovjek je onaj koji iskazuje Bogu štovanje, ne zato jer ima obvezu nego to čini iz ljubavi. Slobodan čovjek poštuje svoga bližnjega, čini mu dobro, brine za njega, uvažava ga i podržava, ne zato jer postoje neke zapovijedi koje bi mu to naredile nego zato jer je ljubav nastanjena u njegovom srcu. No, čovjek nije savršen, po istočnom grijehu postao je sklon grješnosti te često sam ne može procijeniti što i kako treba činiti. Zato Bog daje zapovijedi. One samo podsjećaju čovjeka kojim putem treba hoditi. Jedna od tih deset zapovijedi je i: »Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji«. Za Židove to je subota, sedmi dan u tjednu, a za nas kršćane to je nedjelja, dan Kristova uskrsnuća. Dan Gospodnji nikako ne smije pasti u zaborav među kršćanima, vjernici ne smiju zaboraviti koji je smisao ovoga dana i zašto je on ušao među zapovijedi.

Odmor

Bog je šest dana stvarao svijet, a sedmi se odmarao. Tako je ostavio u nasljedstvo čovjeku da šest dana radi, a sedmi počine od svoga posla. Ljudske snage su ograničene i ako se ne obazire na svoje sposobnosti, čovjek se u jednom trenutku slomi. Bog želi zaštititi čovjeka od njega samog, zato mu zapovijeda dan

predaha, jer mu je to nužno potrebno kako bi bolje proživio svoje dane na zemlji. Tijekom šest dana ljudi su ponekad toliko zaokupljeni poslom, brigama i problemima te ne stignu ili zaborave ostaviti vrijeme za Boga. Zato Bog sam osigurava vrijeme koje mu svatko može posvetiti, a to je u tom neradnom danu koji zapovijeda. Tako Bog opet štiti čovjeka od njega samog, jer čovjek ne može bez Boga pa se Bog sam pobrinuo da kod čovjeka osigura vrijeme koje će mu posvetiti, jer čovjek sam to ne bi znao ili mogao.

Dan uskrsnuća

Nedjelja je dan našeg spasenja, te kao vjernici svake nedjelje zapravo slavimo Uskrs. U prvim kršćanskim vremenima to je bilo više izraženo, no vremenski domak od gotovo dvije tisuće godina utjecao je na to da nedjelju ne promatramo na taj način. Ipak, sveta misa vraća nas na slavlje našega spasenja, te dan Gospodnji nije u potpunosti svetkovan ako ga nismo svetkovali uz slavlje svete mise. Kršćanin ne smije pripustiti zaboravu radost zbog svoga spasenja, ne smije zaboraviti slaviti Kristovo spasenjsko djelo, a upravo to mu omogućava euharistija slavljena na dan Kristova uskrsnuća, slavljena nedjeljom.

Stoga svetkovanje dana Gospodnjeg nije neki propis koji nam dosađuje, to je Božja briga za čovjeka kojemu treba predah od užurbanog života, od previše obveza. Ona je vrijeme koje treba posvetiti Bogu, svome Stvoritelju i Spasitelju; ona je izraz naše radosti i zahvale Kristu koji se predao za naše spasenje, ona je naše slavlje Uskrsa kroz euharistiju, izraz naše ljubavi prema Bogu koji nas ljubi neizmjerljivo. Nedjelja je dan Gospodnji, ona je dar Gospodina čovjeku jer Gospodin brine za čovjeka i njegovo dobro onako kako čovjek ne zna i ne može sam za sebe brinuti.

Priča o Iliji Prčiću (Elias Perticsu) i njegovim potomcima u Americi

Od deset dolara do plantaže s 300 hektara borovnica

»Konačno, šest godina kasnije, 2008. godine, tijekom našega posjeta sinu u Chicagu, pokušali smo još jednom kontaktirati Ricka Perticsa. Gospodin Pertics je tom prilikom ipak uzvratio poziv te izrazio želju za susretom«, kaže Marcikić

Miro Marcikić, Rick Pertics i Mira Marcikić u polju borovnica 2008.

Ilija Prčić ili **Elias Pertics** rođen je krajem 19. stoljeća u Kunbaji, današnjoj Mađarskoj a tadašnjoj Austro-Ugarskoj. Iako je bio iz imućne obitelji, emigrirao je u Ameriku u okolicu Chicaga. Najprije je otvorio svoju brijačnicu da bi se kasnije počeo baviti poljoprivredom. U početku je bio ratar, kao i njegova obitelj u Mađarskoj, da bi poslije postao voćar. Među ostalim, uzgajao je i borovnice koje su mu donijele gospodarski uspjeh i bogatstvo. Ilija je sa sinom **Emilom** patentirao nekoliko inovativnih strojeva za berbu borovnica 1950-ih, a njihova obitelj bila je i jedan od osnivača gradske tržnice u South Bendu (Indiana). Danas imanje s 300 hektara borovnica u okolini Chicaga i dalje funkcionira, ali bez živućih nasljednika Ilije Prčića.

S pričom ovog američkog doseljenika upoznao nas je **Petar Marcikić** iz Subotice, čijoj supruzi **Miri** je on bio prapraujak. Zahvaljujući njihovom sinu **Miri Marcikiću**, koji je također emigrirao u Ameriku, ali sto godina kasnije, početkom XX. stoljeća, Prčići iz Subotice ponovno su uspostavili kontakt s Prčićima iz Amerike.

Kako kaže Marcikić, priča o Iliji je tipična priča o europskim iseljenicima u Ameriku s početka dvadesetog stoljeća.

»Elias, odnosno Ilija, je bio marljiv čovjek koji je sam stekao svoje bogatstvo i čije je potomstvo prve i druge generacije činilo okosnicu razvoja moderne Amerike XX. stoljeća«, navodi Marcikić.

Mađarski brijač

»Ilija je ustrajao na odlasku u Ameriku i konačno dobio svoj dio nasljedstva – dio zemlje koji je prodao kako bi kupio kartu za Ameriku. Svoje je putovanje započeo koncem ožujka 1907. koje ga je odvelo iz Mađarske u Austriju, Njemačku te konačno u veliku nizozemsku luku Rotterdam, gdje se ukrcao na brod *Ryndam* koji je stigao na otok Ellis u New Yorku 2. travnja. Lista dolazaka putnika New Yorka zabilježila je njegov dolazak kao: 'Illés Pertics, 25 godina, neoženjen, može čitati i pisati, nacionalnost Mađar, posljednje prebivalište Szabadka, Mađarska, konačno odredište u SAD-u – Pekin, Illinois,

Ilija Prčić ispred svoje berbernice 1909.

ima kartu za konačno odredište, sam je platio svoj put, posjeduje 10 dolara, nikad ranije nije boravio u SAD-u, a odsjedat će kod Ferencza Klemana, prijatelja'«, priča nam Marcikić koji ove podatke zna zahvaljujući istraživanju svojega sina Mire.

Ubrzo nakon dolaska u Pekin, država Illinois, Ilija se preselio u South Bend, država Indiana. Ondje je otvorio brijačnicu *Magyar Borbély* (Mađarski brijač). Marcikić kaže kako s ovim informacijama raspolaže zbog fotora-zglednice koju je Ilija poslao svojim roditeljima i braći i sestrama 14. prosinca 1909. Ona prikazuje njega i njegovog poslovnog partnera ispred brijačnice, a pisao ju je na svome materinskom, bunjevačkom govoru, koristeći se mađarskim pravopisom:

»Piszanáje kárta XII. decz 14og. Pozdravlyám vasz bratyo i sznajе i nemojtesze náty uvrigyeni stovam prija nizam piszo i szadvam szselim szrityne szvéczе i novu godinu pisitemi sta imate novo i kakuszte imali godinu osztajem udalyeni Illia.«

Marcikić nam objašnjava kako je razglednica otišla brodom iz Amerike za Mađarsku, a zatim se vratila u Ameriku zrakoplovom 93 godine kasnije, točnije 2002., s

njegovim sinom Mirom. Njemu je, priča nam Marcikić, pri polasku u Ameriku ovu staru fotora-zglednicu dala njegova baka po majčinoj strani čiji je djed bio drugi po starosti Ilijin brat, u nadi da će njezin unuk možda uspjeti pronaći rodbinu u Americi s kojom je obitelj Prčić izgubila kontakt nakon Prvog svjetskog rata.

Ilija, Ernest, Rick

Po dolasku u SAD Miro je počeo tražiti Prčićevo prezime (Pertics) na bijelim i žutim stranicama po internetu te pronašao samo nekoliko imena s istim od kojih su svi bili nastanjeni u South Bendu ili oko toga grada. Sva imena

su bila strana, odnosno američka, poput Glorije i Ricka, priča nam Marcikić i dodaje kako mu je sin pokušao stupiti u kontakt s osobama koje nose prezime Pertics, ali mu nisu uzvraćali pozive.

»Konačno, šest godina kasnije, 2008., tijekom našega posjeta sinu u Chicagu, pokušali smo još jednom kontaktirati **Ricka Perticsa**. Gospodin Pertics je tom prilikom ipak uzvratio poziv te izrazio želju za susretom. Moja supruga i ja, te naš sin, sjeli smo u auto i odvezli se iz Chicaga u Plymouth, malo mjesto pokraj South Benda gdje su živjeli Rick i **Cindy Pertics**. To je bio jedan vrlo emotivni susret davno izgubljenih rođaka koji se događa jednom u životu. Moja supruga Mira (po majci rodom Prčić) i Rick, njezin rođak, Amerikanac, potomak američkih Prčića, odnosno Perticsa, zagrlili su se

i zaplakali. A onda su počele teći priče. Moj sin je pomogao Ricku oko nedostajućih podataka o ostatku obitelji u Mađarskoj. Rick je ispričao priču o svome djedu Eliasu i njegovom ocu **Ernestu**, Eliasovom najmlađem sinu te ostatku klana Pertics u Indiani«, priča Marcikić.

Sporazumijevali su se na engleskom, jer je Rick bio već druga generacija Perticsa u SAD-u. Kako im je rekao, njegov djed Ilija je samo s bakom govorio mađarski, budući da je i ona bila porijeklom iz Budimpešte te joj je to bio materinji. Djecu, a tako ni unučad, nisu naučili svoje materinje jezike.

»Njihovo američko potomstvo također nije bilo svjesno činjenice da je njihova glava kuće, Elias Pertics odnosno Illés Pertics zapravo Ilija Prčić, pomađareni bunjevački Hrvat, a ne etnički Mađar, čija je obitelj živjela u tadašnjoj Austro-Ugarskoj, a današnjoj Mađarskoj, Hrvatskoj i Srbiji«, rekao je Marcikić.

Rick je nekoliko godina nakon što je upoznao svoje europske rođake poginuo u prometnoj nesreći. Bio je oženjen, ali nije imao djece. Njegov brat također nema djece tako da je američka grana Prčića izumrla.

J. D. B.

O prezimenima bačkih Hrvata (LXXX.)

Đurasević

Možda najpoznatiji nositelj ovog prezimena je bio **Vecko Đurasević**. On je bio jedan od aktera (organizatora) nereda koji su se dogodili u Subotici 19. i 20. travnja 1920. Njegova genealogija se može istražiti kroz matične knjige: **Nikola** (r. 5. XII. 1766.) i **Marija Lakovljević** (vj. 17. 10. 1797.); **Stipan** (r. 29. VII. 1805.) i **Roza Budinčević** (vj. 23. XI. 1825.); **Jakov** (r. 25. VII. 1832.) i **Marija Borović**; **Luka** (r. 7. VII. 1857.) i **Kata Salma** (vj. 7. II. 1881.)

Neredi 1920.

Slomom Austro-Ugarske u jesen 1918. niz gradova Bačke, Banata i Baranje našao se pod kontrolom srpske vojske. Među njima je bila i Subotica. Prvi odredi srpske vojske stigli su ondje 13. XI. 1918. Odmah po dolasku srpske vojske došlo je do smjene gradske uprave. Na čelo grada postavljeni su ljudi, koji su pokazali spremnost za suradnju sa srpskom vojskom. Prvi poslijeratni gradonačelnik **Stipan Matijević** (1918. – 1920.) uživao je veliko povjerenje srpskih vlasti. Međutim, dio subotičke populacije, uglavnom Mađari, ali i dio Bunjevaca, pokazivao je oprečne tendencije. Dana 17. travnja dogodio se čuveni štrajk mađarskih željezničara, kojega je ugušila srpska vojska. Dva dana kasnije, u noći između 19. i 20. travnja, dogodili su se neredi. Glavni organizatori ovih nereda bili su **István Ruttay** i **Joso Zelić**. Ruttay je imao organizatorsko iskustvo. Sudjelovao je u mađarskoj komunističkoj revoluciji 1919. kao pripadnik Crvene vojske. Poslije sloma revolucije, vratio se u Suboticu. Pridobio je organizirane komuniste na čelu s tajnikom komunističkog sindikalnog radničkog vijeća Josom Zelićem. Srpski tisak je pisao da je Ruttay neredima htio paralizirati Suboticu i tako otvoriti vrata mađarskoj vojsci za ulazak u grad. Navodno je dobijao oružje i novac iz Mađarske. Napad je tekao iz nekoliko pravaca. Poginuo je policajac **Stipan Šarčević** i nadzornik straže **Mirko Gal**. Policajac **Đuro Sipić** je samo obezoružuran.

Reakcija

Srpska vojska je odlučno reagirala na neredu. U suradnji s policijom, koju je predvodio kapetan **Đorđe Karakašević**, za kratko vrijeme je opkolila ustanike. Uslijedila su uhićenja. Ruttay se spasio bjekstvom. Njegovi suradnici nisu bili iste sreće. Joso Zelić se neko vrijeme krio u Beogradu pod lažnim imenom, ali je ipak pronađen i prosljeđen istražnim tijelima u Subotici. Bio je zatvoren na trećem katu Gradske kuće. Pod misterioznim okolno-

stima pao je s kata i ostao na mjestu mrtav. Komunistička historiografija tvrdi da je za Zelićevu smrt odgovoran Karakašević, a buržoaski tisak piše da je riječ o samoubojstvu. U svakom slučaju, Zelićeva smrt je bila veliki udarac za organizirano radništvo u Subotici. Ni Vecko Đurasević nije dočekao suđenje. Preminuo je u zatvoru 30. travnja 1920., vjerojatno pod sličnim okolnostima.

Strah i trepet Subotice

Peštanski *Nemzeti Újság* od 1. lipnja 1920. donosi isповijest jednog činovnika koji je pobjegao iz Subotice u Segedin. Piše kako Karakašević, bivši mađarski policijski kapetan – »aktuelni strah i trepet Subotice« (Szabadka jelenlegi réme) – zajedno s Narodnom obranom hvata svakoga na ulici tko priča mađarski. Prostorije Gradske kuće služe kao zatvor za uhićene. Ovdje je, po pisanju lista, zatvoreno 56 Mađara. »Ovih dana ovdje su zatvorena i dvojica bunjevačkih mladića, koji su se usudili izraziti svoja mađarska osjećanja. Oni su znali što ih čeka, da će ih posaditi na daske potkovane ekserima, vaditi nokte i raditi druga slična krvava nepočinstva i zato su radije otišli u smrt. Skočili su kroz prozor na ulicu, gdje su obojica na licu mjesta umrli«. Ovo je vjerojatno aluzija na Zelića i Vecka Đurasevića.

Suđenje

Do sredine lipnja broj optuženih je porastao na 125. Po etničkoj strukturi 87 je bilo Mađara, 26 Hrvata-Bunjevaca, 11 Nijemaca i 1 Srbin. Istragom je ustvrđeno da je od njih u Radničkoj straži (Crvenoj gardi) služilo 101. Od Srba je u pobuni sudjelovao demobilirani vojnik **Aleksandar Jovanović** iz Miloševaca (Srbija). Pred prijeki sud je 22. lipnja izvedeno 16 pojedinaca. Ustanici su optuženi da su djelovali u koordinaciji s Ligom za integritet Mađarske (Terület védő Liga, skraćeno Tevel). Međutim, kasnije su svi pomilovani.

Kako se riješiti starog čovjeka?

Stjepan Volarić iz Surčina brižno čuva stare fotografije svojih predaka i rado priča priče koje one nose. Tako nam je ispričao isječak života svojega pradjeda **Marka Samardžije**, rođenog još u 19. stoljeću.

Samardžija se dva puta ženio. S prvom ženom **Marom** imao je dvoje djece, **Petra** i **Jagu**, a s drugom **Francikom** nije imao djece. S Francikom se oženio nakon što mu je prva žena umrla, kaže Volarić.

Na fotografiji starijoj od sto godina, fotografiranoj 1919., vidi se Marko sa suprugom Francikom kako sjede u svojem dvorištu u Surčinu. Našem sugovorniku Marko je pradjed preko njegove kćerke Jage, koja je Volariću baka. Kaže kako mu je najdraža priča o pradjedu kada je otišao živjeti kod sina u Vršac, otkuda se vrlo brzo vratio.

»U svojim poznim godinama pradjed Marko otišao je živjeti kod sina Petra i snahe **Magdalene** u Kuštilj kod Vršca. Umrla mu je i druga žena, a moja baba se udala za djeda **Ivu** i, kako ne bi bio sam, sin ga je pozvao kod sebe. To je bilo u vrijeme Austro-Ugarske i sin Petar mu je radio kao finans. Finanzi su bili nešto slično inspektorima, kontrolirali su sadi li netko duhan između redova kukuruza, plaća li porez itd. Kada bi Petar otišao na posao, njegov otac Marko bi izišao na ulicu ranom zorom i sjedio ispred kuće. Najprije se žalio i nije mu bilo jasno zašto mu se nitko ne javlja. Ljudi su žurno prolazili pokraj njega i kažu da je govorio da mu nisu rekli niti 'dobro jutro' niti 'dobar dan'. To ga je, pričali su mi, veoma ljutilo jer u Surčinu nije navikao da ga ljudi ne poznaju. S druge strane, s obzirom na to da je na istom mjestu sjedio svakoga jutra, počeli su mu se svi javljati. Pričao je da su ga počeli ispitivati radnici prolaznici 'Deko, jeste li poranili?', 'Kako ste?', 'Deko, što radite' i njemu je to dosadilo. Rekao je sinu: 'Vodi ti mene kući, ja ne mogu da se nadivanim ovdje. Drugo, oni svi kad uđu u fabriku, ostanem sam, nemam nikoga. A ja kad u Surčinu izađem na ulicu preko puta moje kuće sjedi **Petar Vratarić** pa **Franje Gajer**... Kad ih vidim, puno mi srce, a ovdje ne-

mam nikoga i nikoga ne vidim. Vodi ti mene u Surčin, a ja ću tebi sad nešto reći'«, priča nam Volarić i citira staru izreku: »Ako se hoćeš riješiti starog čovjeka, onda samo prodaš kuću u jednom selu i kupiš u drugom, ali ako ga se hoćeš polako riješiti, onda prodaš s jednog kraja sela i kupiš u drugom kraju sela«.

Tako se, priča Volarić, njegov pradjed Marko brzo vratio u rodni Surčin gdje je ostao do smrti. Iako je živio bez žene i kćerke, kaže, preživio je.

J. D. B.

Neobični dan s običnom obućom

Učenici i kolektiv OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta priključili su se akciji podizanja svijesti o djeci bez roditeljskog skrbništva i obilježili *Dan veselih papuča*. Svim običan školski dan pretvorili su u odličnu zabavu. Tako su na satima, pa i na odmoru bili u sobnim – kućnim papučama. Organizirali su i fotografiranje, te i izabrali

najzanimljiviju kućnu papuču.

Ovom neobičnom, simboličnom gestom željeli su podići svijest o djeci bez roditeljskog skrbništva i značenju udomiteljskih obitelji kao najučinkovitijem obliku socijalne zaštite ove djece. Simbol kućne papuče koristi se kao simbol topline obiteljskog doma koji zaslužuju sva djeca.

Sigurnost na internetu

Znam da svi redovito provodite slobodno vrijeme na internetu surfajući po raznim aplikacijama, koje nude svakojake sadržaje. I igrice vam nisu strane, a neke od njih traže i da se registrirate, te zahtijevaju i razne osobne podatke. Živimo u vremenu kada je sve dostupno na internetu i to je u redu, i treba iskoristiti mogućnosti koje imamo, ali je jako važno da budete obazrivi i da znate što se smije, a što ne. Ako mislite da je to nebitno, onda se varate, jer je itekako bitno za vas i vašu sigurnost. Kako bi provjerio/la što znaš o sigurnosti na internetu, a što još trebaš usavršiti, riješi ponuđeni kviz i uz učenje se i zabavi, a onda sretno i oprezno na internetu!

1. Kad se predstavljaš na internetu, napisat ćeš sljedeće:

- a) svoje pravo ime i prezime
- b) svoj nadimak i bez osobnih podataka
- c) predstaviti ću se imenom roditelja ili prijatelja

2. Kad netko na internetu zatraži da o vašem dopisivanju ne govoriš nikome, pa ni roditeljima, što ćeš uraditi?

- a) obavijestiti ću roditelje
- b) pozvat ću u pomoć prijatelje
- c) šutjet ću, ne želim ispasti »bebac«

3. Kad primiš e-mail od nepoznate osobe s raznim ponudama i »nasljedstvima«, što ćeš učiniti?

- a) otvoriti e-mail i proslijediti i drugima
- b) otvoriti i raspitati se o detaljima
- c) odmah izbrisati takav e-mail

4. Bez dopuštenja roditelja ili staratelja nikada ne otkrivaj svoje _____ Što?

- a) svoje ime i osobne podatke
- b) svoje ocjene
- c) omiljeno jelo

5. Kada te netko preko interneta pozove na susret, što ćeš učiniti prije susreta?

- a) povest ću sa sobom prijatelja ili prijateljicu
- b) ponijet ću dosta novca ili mu kupiti dar
- c) obavijestit ću roditelje ili ih povesti

6. Kada se od tebe traži da se na nekoj stranici registriraš, što ćeš učiniti?

- a) posavjetovati se s roditeljima
- b) odbiti registraciju i izaći sa stranice
- c) poslati sve podatke koji se traže

7. Što misliš, što se sve može saznati putem interneta na temelju tvog imena i prezimena?

- a) ništa
- b) pa samo ime i prezime
- c) svi osnovni podaci

8. Kako ostati siguran/a na internetu?

- a) ukineš internet
- b) uz oprez i informiranje o eventualnim opasnostima
- c) najbolje da se maskiraš

9. Ako ti roditelji brane internet, što učiniti?

- a) nećeš ići na internet
- b) svađat ćeš se s njima i krišom noću »visiti« na internetu
- c) zamoliti ćeš ih da skupa prodete kako sigurno koristiti internet

10. Što trebaš učiniti ako se tijekom surfanja internetom na određenoj stranici pojavi prozorčić s neprimjerenim sadržajem?

- a) odmah ćeš napustiti stranicu
- b) otvoriti ćeš prozorčić ili se praviti da ga nema
- c) isključiti ćeš računalo i nećeš ga više uključiti

Rješenja: 1. b; 2. a; 3. c; 4. a; 5. c; 6. a; 7. c; 8. b; 9. c; 10. a

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Matija Horvatski**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matija Gubec*, Tavankut – 1. a razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: voziti motor

NE VOLIM: ustajati rano

U SLOBODNO VRIJEME: volim slagati *lego* kocke

NAJ PREDMET: likovno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: vatrogasac

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša, temeljem članka 10. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/2009) objavljuje

OBAVIJEST

o donijetom rješenju o pristupanju izradi studije o procjeni utjecaja na okoliš

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša, dana 21. 5. 2024. godine, donio je rješenje o pristupanju izradi studije o procjeni utjecaja na okoliš PROJEKTA Eksploatacija građevinskog pijeska na površinskom kopu »Donji Tavankut« kod Subotice na novom eksploatacijskom polju u okvirima bilansnih rezervi pijeska, na k. p. br. 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1818, 1819, 1820, 1821/1, 1821/2, 1824, 1825, 1827, 1828, 1830, 1836, 1837, 1838, 1839, 1840, 1841, 1848, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870/1, 1870/2, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894/1, 1894/2, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901 i 1902 K. O. Tavankut, nositelja projekta »SONORA« D.O.O., Blaška Rajića 11/35 iz Subotice.

Rješenje o pristupanju izradi Studije o procjeni utjecaja na okoliš za predmetni projekt može se dobiti na uvid radnim danima od 10 do 14 sati u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46).

Zainteresirana javnost može izjaviti žalbu na donijeto rješenje u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 4. 6. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Jedrenje

Širom punih jedara

Sjećam se kako sam nakon prvog jedrenja u životu izjavila kako život više nikada neće biti isti. Možda to sve zvuči malo previše ali zaista je tako. Evo me i poslije drugog puta i i dalje tvrdim tako.

Otkriti neku novu aktivnost koja te ispunjava na više nivoa je zaista dragocjenost. Stvar s jedrenjem je u tome što spaja moju ogromnu ljubav prema moru, potrebu za adrenalinom i sve to pakira u sjajno društvo.

Nakon godinu i pol sve se namjestilo da opet mogu otići na jedrenje. Ekipa se vrlo brzo posložila i samo je strpljivo trebalo dočekati svibanj. Ono što je bilo novo ovog puta je da smo u posadi imali malo dijete. I to jako malo. Djevojčica **Srna**, koja je bila s nama u posadi ima pet i pol godina. Voditi dijete na jedrenje zaista je ozbiljan pothvat. Kada smo vijećali o toj odluci, nije bilo velikih dilema. Njen tata ide s nama, a on najbolje poznaje svoje dijete i ako on misli da može ići, onda može. Nekako sam bila smirena što se te odluke tiče iako svi znamo koliko potencijalnih opasnosti vreba u svakoj minuti plovidbe.

Sada, kada je jedrenje prošlo, i kada znam koliko je bilo fenomenalno, mogu odmah reći da bih ja sve to ponovo uradila. Dobili smo jedan sasvim novi nivo jedrenja, pa čak i naših ličnosti. Kao etapa odrastanja, pogotovo za one koji nemaju svoju djecu. Mada, veliki doprinos tome je dala naša drugarica Srna, koja se srodila s jedrilicom već u prvom satu putovanja. Jedino što zaista pravo jedrenje, s naginjanjem, prelijetanjem i najvećim adrenalinom nismo uspjeli osjetiti. Što zbog vjetrova, što iz mjera predostrožnosti.

A što smo doživjeli

Doživjeli smo svašta. Za početak delfina već pri prvom isplavlivanju iz splitske marine. Čini se da nam to već postaje tradicija. Jadran nas jako srdačno dočekuje.

Doživjeli smo i, za sada, neiskusnog kapetana. Mada, na drugoj jedrilici je bio drugar koji nas je upoznao s jedrenjem, ali ovog puta sva je odgovornost bila na nama. Osjećaj je neprocjenjiv.

Doživjeli smo nove otoke, zapravo za mene je to bio Vis. Prošli put ga nismo uspjeli obići, ali nas je ovog puta sasvim lijepo ugostio. Zbog vremenskih uvjeta smo u Visu bili vezani dvije noći, što je sasvim dovoljno da doživimo ljepotu ovog šarmantnog mjesta na otoku koji je meni još uvijek velika nepoznanica. S mjesta gdje je naša jedrilica bila vezana, činilo mi se da pristajemo na neki zapušteni dio Visa ali kratkom šetnjom i novim istraživanjima shvatih da se radi o dijelu grada koji se

gradi, a da je sam centar i duša Visa na nekih kilometar šetnje. Uske ulice, miris ribe, dobro domaće vino koje se može nabaviti od mještana, stare kamene kuće odjevene u zeleno, a turista taman toliko da te podsjetite da nisi jedan od mještana i da ti pojačaju opuštanje i uživanje.

Jadran van sezone

Rečenica koju sam često izgovarala je da ne bih voljela jedriti u sezoni. I sada, koncem svibnja, na Jadranu je bilo sasvim dovoljno prometa. *Jadrolinija* je već uveliko zaukala svoje ture, ribarski brodovi koji rade svoje poslove i sasvim dovoljno jedrilica da vam naprave ugođaj i dobre kadrove na fotografiji. Sve više od toga bilo bi previše i pretvorilo bi vašu ugodnu plovidbu u izbjegavanje sudara i utrku za bovu, vez ili prolaz.

Van sezone su i mjesta koja obilazite pristupačnija i dišu, a mještani su vam dostupniji. Mi smo tu prilikom veoma koristili. Tako smo proveli i dvije noći u Vrboskoj, obišli sjajne tirkizne uvale i plaže, kupali se s jatima brancina i orada. Obišli otok Zečevo i naravno, tradicionalno bili u Milnoj, koja nam je uvijek prvi i posljednji vez.

Život još jednom neće biti isti, a povratak običnim danima je sve teži. Zahvalni što smo dobili priliku na kratko odmoriti od svakodnevice, zategnuti jedra i talasati Jadranom, čekamo nove pozive i susrete. Jedra se širiti i zatezati moraju.

Gorana Koporan

Martin Mačković, veslač

Izborene Olimpijske igre

Pune tri godine veslač **Martin Mačković** je sanjao svoj sportski san o odlasku na Olimpijadu u Pariz 2024. godine, jer mu je u Tokiju 2021. godine doslovno za malo izmaklo olimpijsko odličje. Veslao je tada u paru s **Milošem Vasićem**, ali je njihova suradnja nedavno prekinuta pa se u posljednji tren upario s **Nikolajem Pimenovim** u nadi kako bi u posljednjoj kvalifikacijskoj šansi u Luzernu mogli dohvatiti potrebitu olimpijsku normu. Ali, odlukom VSJ-a njih dvojica nisu bili na popisu putnika za Švicarsku... Što se potom događalo saznajemo ekskluzivno od Martina...

Kako ste se uopće nakon svega ipak našli u Luzernu na posljednjim kvalifikacijama za Olimpijadu?

U petak u podne nam je trener javio da će nas možda Svjetska veslačka federacija (FISA) pustiti da nastupimo u Luzernu. Odmah smo se spakirali i odletjeli iste večeri u Švicarsku. FISA je istoga petka četiri sata vijećala na svojim sastancima, ali i dalje bez konačne odluke u svezi našeg potencijalnog nastupa. Sutradan,

u subotu, stigao nam je čamac koji je dan prije krenuo iz Beograda i Nikolaj i ja smo, prvi puta poslije dva tjedna, trenirali zajedno. U 13 sati saznajemo kako je FISA, nakon svojevrsnog presedana u veslačkom sportu, donijela konačnu odluku i odlučila da možemo nastupiti u olimpijskim kvalifikacijama.

Prema prikazanim rezultatima sigurno vam je obojici laknulo, jer ste u svim utrkama kvalifikacijskog programa bili na visini olimpijske zadaće.

Apsolutno. U nedjelju smo u prvoj utrci zabilježili sigurnu pobjedu, a isto smo ponovili u ponedjeljak kada smo nastupili u polufinalu. U završnoj, finalnoj kvalifikacijskoj utrci zauzeli smo 2. mjesto, iza posade SAD-a i s vremenom 6:26;47 osigurali normu za Olimpijadu.

Što ti je prošlo kroz glavu nakon olimpijskog prolaska u cilj i kako si se osjećao kao napokon potvrđeni sudionik predstojeće Olimpijade?

Osjetio sam veliko olakšanje, ali i tugu zbog svega što se događalo proteklih desetak dana. Ipak, dominirala je ra-

dost i sreća jer je sve na kraju dobro prošlo za Nikolaja i mene.

Na koncu ovog kratkog razgovora kakva su tvoja predviđanja za nastup u Parizu?

Mislim da bismo mogli biti jedno od većih iznenađenja u Parizu. Budući da smo se, praktično bez zajedničkog treninga, uspjeli kvalificirati za Olimpijadu, mislim da u narednom pripremnom razdoblju možemo znatno ubrzati i postići kvalitetniji rezultat na najvećoj smotri svjetskog sporta.

D. P.

Foto: worldrowing.com

NOGOMET

Dinamo slavi

Remijem protiv posljednjeplasiranog *Rudeša* (3:3) *Dinamo* je okončao 33. prvenstvo Hrvatske u nogometu (1.HNL) kao novi-stari prvak i proslavio svoj 25. naslov pred punim tribinama stadiona u Maksimiru. *Rijeka* je na svojoj Rujevici slavila 4:0 protiv *Slavena* u posljednjem ovosezonskom ligaškom susretu i time potvrdila drugo mjesto. Trećeplasirani *Hajduk* je na oproštaju od sezone svladao *Lokomotivu* (5:2) u Zagrebu, dok je četvrti gostujući *Osijek* bio bolji od *Varaždina* (2:0). Velika četvorka hrvatskog nogometa izborila je izlazak na europsku scenu, a ligu napušta *Rudeš*.

Foto: HINA/ Damir SENČAR

POGLED S TRIBINA

Real – Modrić – Dinamo

Naslov današnje kolumne ima puno simbolike jer je **Luka Modrić** prije svoje međunarodne karijere uspješno igrao za *Dinamo* iz Zagreba iz kojeg je 2008. godine otišao u *Tottenham* (Engleska). Nakon četiri godine u Londonu preselio je 2012. u Madrid, gdje s uspjehom igra sve do današnjih dana. A finalni susret Lige prvaka protiv *Borussie Dortmund* u subotu, 1. lipnja, izuzetno je važan i za njegov nekadašnji klub iz Zagreba. Naime, pobjeda *Real*a donijela bi veliki benefit *Dinamu*, jer bi se tako našao u tzv. play off rundi (posljednjoj) kvalifikacija za igranje u skupinama Lige prvaka za sezonu 2024./25. Tako će vremesni kapetan hrvatske nogometne reprezentacije, ukoliko dobije priliku zaigrati u velikom euro finalu (ovisi o treneru **Ancellotiju**), imati još jedan dodatni motiv. Na svom šampionskom kontu Luka ima pet naslova po-

bjednika Lige prvaka, ali bi ovaj šesti hrvatskoj nogometnoj javnosti mogao biti nekako najsladi. Također, samom činjenicom kako je Modrić sudionik najveće utakmice u klupskom nogometu nastavlja se i nevjerojatan niz koji traje još od 2012. godine. Od nastupa **Danijela Pranjića** i **Ivice Olića** za *Bayern* pa sve do prošlogodišnjeg sudjelovanja **Marcela Brozovića** (*Inter*, 2023.), Hrvatska ima kontinuitet nogometnog predstavljanja. Luka Modrić je svakako s pet naslova iz isto toliko sudjelovanja apsolutni rekorder, a pobjedom u subotu bi još više pojačao čini se nedostižni rekord. I radovao se za sebe, ali i za svoj *Dinamo*. Konačno, bio bi to zaista spektakularan završetak fantastične sezone za novoga-staroga prvaka Hrvatske, jer su u istoj (2023./24.) osvojena tri trofeja (superkup, prvenstvo i kup), a *modri* su stigli i do osmine finala Konferencijske lige. Ponovimo još jednom: ako *Real* pobijedi *Borussiu*, onda će *Dinamo*, ukoliko ne uspije proći u skupine Lige prvaka, imati automatski osiguran nastup u skupinama Lige Europe.

D. P.

Umotvorine

- * Volim mudrost više nego ona mene.
- * Na neplodno drvo nitko ne baca kamenje.
- * Brzo otvaraj oči, sporo otvaraj usta.

Vicevi, šale...

Imam drugara koji je frizer. Šiša on mene i ja mu kažem:

– Ošišaj me da budem lijep.

A on će:

– Prijatelju, ja sam frizer, nisam plastični kirurg!

Dovela unuka momka prvi put kod bake i ona će:
– Djeco, imali smo skoro kolinje, evo čvarci da prezalogajite malo...

– Bako, moj momak je vegan.

– Zdravo vegane, ja sam baka Mara, uzmi čvarke, krckaju k'o smoki.

Mudrolije

* Ima tri vrste neprijatelja: neprijatelj, neprijatelj prijatelja i prijatelj neprijatelja.

* Srce nezahvalnika liči na pustinju koja požudno pije nebesku kišu, guta je, a ništa ne donosi.

* Među ljudima razmisli o svojim riječima, kad si sam razmisli o svojim mislima.

Vremeplov – iz naše arhive

**HKUD Vladimir Nazor,
Bono se ženi, 2005.**

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova) Kmini pri kukurica čihanju

Jednoć su bili pas, mačka, oslica i petijeh. Ovi su štiri šli skupa po svitu, su se jedan drugomu tužili. Pas reče da je star, da ga gostopar već ne triba.

– Ur ne poštuju, ne obljubu dielo, vidim da doma bude mi žitak teški.

Oslica je rekla da je tekej stara, da ju neće potribovat doma, a se tužila:

– Ja oš dom ljubim, držim za mejku – dom je moja mat – ali ča ću, hitili su me van. A će to bit pre nji prijepast. Hiša ka nima oslice grie va prijepast.

Mačka je rekla akurat tako:

– Gostopar deset dicijah daje mliko, ali ja sam od protulića do protulića bila žajna. Jimaju se ča je potribno žitku, mene hitiju od pieći, meni nimaju ništ.

Petijeh:

– Svitom će bit zlo – ja vam povim – kad petijeh ur ne triba doma. Bude on oš tribat!

Tako su se pobirali, su prošli po sviti, a skupa došli do jednija vodiya. Seda nisu znali kako ćeju dojt prik vodiya, ali oslica zajači:

– Ča sam tote ja, i-a?!

Mačka a petijeh skočili su na oslicu, a pas je sam preplu prik vodiya. Kad su došli prik, je bila škura noć. Kamo ćeju seda spat?! Došli su do jednoga sela, a šli su va jedan stan. Mačka je rekla: ona spi doma na komini. Pas spi pod viežnimi vrati, petijeh na drivi.

Oslica je rekla:

– Štale nimam – budem spat na gomili.

Kad su viečer spali u dvanejstih ura došli su kmini.

Oni su poslali jednoga va hižu da potare vragu roge. Pas je trudan, a ga ne čuje. Mačka je spala na komini, oči su joj svitili kot žeravka. Kmin nima štrafelne, a misli da je to oganj, a je tiu načinjit svitlo, ali kad popa-ne mački do očiju ona ga je ukrbasnula.

Seda se on prestraši, biži van, se popikne, na to se zbudi pas med viežnimi vrati – ta mu skine dno, rit. Petijeh se tekej zbudi, na stabli zakukurika. Na to se kmin oš prestraši, misli da mora najzad bižat zi hiže, biži prik gomile, prik plotu. Tote ga dočekala oslica, je zajačila jačku a tak poritala da je kumaj i koža mu ostala. Ovaj kriči kot da je kuharici kiklijača zgorila, a si kmini su bižali.

Kad su skupa došli ta – ki je biu va hiži – reče:

– Ja sam obivau velik dio svita ali taka nesrića nikat mi se ni godala.

– Ča se to godalo?!

– Ča?! Tote je škuro po hiži ali su gostopari skupa pri kukurica čihanju. Nima tote ništ za nas.

– Ča nima?! Jimaju petijeha, jimaju jej!

– Nimaju ništ. Ča moreju jimat ki su va škurini pri kukurica čihanju a nimaju ni svitlo?! Ja vam povim z jednom ričom: zi pakla sam se prebiju van ali tote ne griem najzad.

– Onda povi, ča se godalo da si tako prestrašen?!

– Ča?! Štrafelne nimamo, va hiži je oganj. Tiu sam načinjit svitlo. Po-panem ognja, jedan me porize, bižim van, jedan mi med viežnimi vrati dno skine, a jedan oš kriči:

– Ča ćeš, ku-ku-ri-ce-ee-e?! Ku-ku-ri-ca, tote će ti ujit!

A ja kričim:

– Gostopari, Bog vam vali na ovom dari! Ur mi ništ ne triba.

Zi hiže bižim van, ali na gomili me jedan zatiepe po dnu, a jači jačku:

– Da kukuricu ne zgubiš: simo rit – ja ti budem zabit!

Onda su jimali velik lonac, su se na njega popiknuli, a je povidajki konac.

Cvjetovi mećave, Zagreb, 1971.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Davanje i uzimanje

Dove prošle. U selu ko o čemu neg od tog ko se razbolio, ko j' odavno bolesan, ko sam još ni umro jel je niki dan umro. Al bome i svi već vapu, dragi Bože moljimo ti daj kiše. I da sade spadne za jedno bi bilo ko mrtavca da poljubiš a za drugo bi bilo ko da j' od zlata. Ja do sokaka i klupčice pa do televizora jel otomana. Primišćam se, sam sebe vala smetam. Kako odam ko da čujem da sve škriplje u mene. Odjedanput ko da čujem da se vrata otvaru, cika, vika svi trču. Višu se na mojga Marina. Lipo je on sve izljubio, izgrlio, pa će do mene. Ja isklištio, zinio. Ni lanit ne mogu koliko sam bio iznenadit. U sebe študiram kako smo sritni što nam dragi Bog do Marina. »Ta, dida, Vi ste zaboravili da sam reko da ću potli Dova doć. I evo mi, što sam bržje mogo«. Svi popamtili da će doć, a ja zaboravio. Šta š – izlapio. Nudimo ga jist, kaže jio s putem. Do nam dragi Bog i dobrog vina pa nudim. Pitam ga jel možemo jednog pola-pola. »Ta dašta neg da mož, i više neg jednog«, iz cuga će. E, ka' smo već užinali, mogu i ja. Sili ispod ora, od čega ćemo neg od zemlje. Oće I rodit jel neće. »Šta Vi mislite, dida, šta će bit, kako nam se piše«, Marin će. Objašnjavam kako se uvijek moljilo za dovske kiše. Kako ako kiše spadnu malo prija dova, za dove jel oma potli dova bude i roda. »Pa eto, dida, gledo sam na mobilni ka' ću krenit. Kaže, biće kiše kod nas, sam što nije. Daće Bog.« Čeljadi, vala mi ni oma spalo u oće kad sam u Marina gledim, vitar se ko digo. Bome iz Budžaka se ko stavnjiva. Što se stavnjiva, al ide na nas. Naglas ću: »Marne, evo dragi Bog će nas darivat, sam ne znamo još jel će bit sam kiše jel štagot mlogo gorje«. Gledimo u nebo. Kako vidimo, biće kiše al biće i salauke. Došlo do nas, nismo stigli ni špricer popit. Na belo ga obrijali i biž unutra. Čeljadi, to j' duvat, padat, ko da se iz kablova s neba istresa. A Sveti Ilija praši, škriplje, grmi, puca. U po dana noć, čeljadi. Cilu noć to bome tako. Struje nestajalo. Ne mož dočekat jutro. Ujtru uranio. Snaja ošla najranije u dućan, tamo se oma čuje šta j' novoga. Ova moja najranije radion sluša, a i ja na jedno uše. A mene stra i izać napolj. Vidlo se da j' Marin odviše umoran bio od puta. Nikad on tako dugo ne spava. I ka' se on digo u podne oma do mene. Pita šta j' novo pa će: »Ajmo, dida, limuzinom po selu malo i do atara. Da vidimo jel dragi Bog sam dono jel i štagod uzo. Vi sidite i divanite di se šta noćaske ispodešavalo a ja šoferiram«. Krenili, idemo kroz selo i atar a ja ću: »Viš, Marne, došla kiša. Raduješ joj se ko ozebo suncu. Tražiš, željiš, moljiš se za kišu a dobiješ salauku. Vidio si tamo odnelo krov, drva pokidani, srušiti, cripova po selu, ta sam što vidiš s puta nevalja a šta ono što se ne vidi. Gle u ataru, put odrunjit. Što j' naraslo, to j' na mlogo mista i pleglo. Što j' dobro izniklo, to j' sabito u zemlju. Voda leži. A na radiju su rekli da j' u varoši drvo ubilo ženu. Zamisli, ona tirala limuzinu i dok je tirala drvo spalo na limuzinu. Limuzina išla i ni prija ni potli – drvo baš na limuzinu. I spasa nema. Moljili, a šta smo izmoljili? Zemlja dobila vodu. Bome i leda digod bilo. Bome kako vidiš i život jedan ošo. Dragi Bože, ti kadgod daješ al bome kadgod i tako uzimlješ. Šta ti misliš, Marne, zašto j' to tako?«. »E, dida, dobro ste ovo sve rekli, cili život je valjda vazda kako davanje i uzimanje. Da ne kažem otimanje«, baš će pametno Marin.

U NEKOLIKO SLIKA

Kolekcionari starih automobila
iz Hrvatske u Somboru

Pile na valjuščiće

Pile na valjuščiće staro je jelo koje se kuhalo, ali i danas često kuha u kućanstvima Bača i okolice. Za nas ga je pripremila **Mira Milošević**, rođena **Filipović**, koja je recept naučila od svoje mame i majke. Kaže, kuhalo se, a i ona ga kuha najčešće četvrtkom, kada je »dan za meso«. Sada kada su namirnice lako dostupne ovo jelo se kuha tijekom cijele godine, a nekada se pripremalo baš u ovo proljetno vrijeme jer je tada bilo mladih pilića.

Ovaj jednostavan i ukusan obrok gotov je za sat do sat i pol vremena, ovisno o veličini pileta.

Sastojci:

2 žlice masti
1 manje pile
3 glavice luka
2 mrkve (po želji)
2 jušne žlice mljevene paprike
sol
0,5 kg brašna
1 jaje
voda

Priprema:

Rastrančirati pile i isjeći luk i mrkvu na sitno. U dubljoj posudi ugrijati svinjsku mast i na njoj propirjati luk sa soli. Dodati meso koje također treba pirjati. Potom sipati crvenu mljevenu papriku, *vegetu* po okusu i mrkvu. Sve sjediniti i pirjati još koju minutu. Sipati vode tako da prekrije meso te poklopljeno kuhati. Po potrebi i okusu dolijevati vodu i začine. Kada je meso skuhan, za otprilike sat-sat i pol, ovisno o veličini i starosti pileta, dodati valjuščiće te sve kuhati još koju minutu dok tijesto malo ne omekša.

Valjuške pripremiti tako što se u brašno doda jaje i malo vode, da tijesto bude tvrdo kada se umijesi. Tijesto oklagijom razvući te ručno cjepkati na male dijelove. Redati na krpu ili platneni stolnjak.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

JEDNOM POLISOM
pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

www.milos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

 Radio Marija Srbije

 Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

Tavankutsko kulturno lito 2024.

12. V. 2024., sveta misa 11:30 h

Sv. Leopold Mandić - Proštenje na Čikeriji
Kod križa na Čikeriji

18. V. 2024. od 18:00-00:00 h

Noć muzeja – izložba Nagrade i priznanja nagrađenih slika od slame
Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame
Etno postavka *Ispod svile šling – donje rublje Bunjevaka*
Etnosalaš Balažević

19. V. 2024., sveta misa 10:30 h

Duhovi (Dove) ophod Kraljica Tavankutom
Župna crkva Presveto Srce Isusovo, Tavankut
Ophod *Kraljica* po Tavankutu u popodnevrim satima

9. VI. 2024., sveta misa 10:30 h

Presveto Srce Isusovo - Proštenje u Donjem Tavankutu – vanjska proslava,
7. VI. 2024. središnja proslava, sveta misa 10:30 h

16. VI. 2024., 18:00 h

XXIX. Festival dječjeg stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta*
Etnosalaš Balažević

29. VI. 2024., 20:00 h

Sveti Ivan Cvitnjak – priskakanje vatre
Etnosalaš Balažević

6. VII. 2024., 19:30 h

Godišnji koncert folklornog odjela
Dom kulture – Tavankut

12. VII. 2024., 19:30 h

Otvorenje XXXIX. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame
Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame

15. VII. 2024., otvorenje u 19:00 h

XIII. Seminar bunjevačkog stvaralaštva
Etnosalaš Balažević

20. VII. 2024., 19:30 h

RISARSKO VEČE

Zatvaranje XXXIX. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame i XIII. Seminara bunjevačkog stvaralaštva
Etnosalaš Balažević

21. VII. 2024., sveta misa zahvalnica 10:30 h

Dužijanica

Župna crkva Presveto Srce Isusovo – Tavankut
BANDAŠICINO KOLO – 20:00 h

28. VII. 2024., sveta misa 10:30 h

Sveta Ana - Proštenje u Gornjem Tavankutu
biskupska misa u povodu 100. obljetnice kapele
Gornji Tavankut, kapela Sv. Ane

4. VIII. 2024., sveta misa u 18 h

Dužijanica u Mirgešu
Dom mjesne zajednice, Mirgeš

15. - 17. VIII. 2024.

Ciklus hrvatskog filma
Etnosalaš Balažević

17. VIII. 2024.

Čikerijada
Čikerija

15. IX. 2024., sveta misa kod križa 10:30 h

Proštenje u Mirgešu

28. IX. 2024., od 10:00-16:00 h

XIV. Tavankutski festival voća i autohtonih rukotvorina
Etnosalaš Balažević

Za više informacija pratite nas na društvenim mrežama:

@matijagubectav@gmail.com

hkpd_matijagubec

www.hkpdmatijagubec.org.rs

HKPD Matija Gubec

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame